

บทที่ 5

การรวมชาติเยอรมันและการบริหารประเทศของออตโต บิสมาร์ค

หัวข้อเรื่อง

- 1 การรวมชาติเยอรมันภายใต้การนำของบิสมาร์ค
  1. ความขัดแย้งระหว่างพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 กับรัฐสภาปรัสเซีย
  2. ชีวิตประวัติของบิสมาร์ค
    - 2.1 การศึกษา
    - 2.2 อุบนิสัยของบิสมาร์ค
    - 2.3 การรับราชการ
    - 2.4 บทบาทของบิสมาร์คในช่วง ค.ศ. 1848-1858
    - 2.5 เอกอัครราชทูตประจำเมืองเซนต์ เปเตอ์บวร์ก
    - 2.6 อัครมหาเสนาบดีแห่งปรัสเซีย
  3. เริ่มงานสร้างชาติเยอรมัน
  4. การกระชับความสัมพันธ์กับรัสเซีย
  5. การประชุมเจ้าชายชนชาติเยอรมัน
  6. สงครามระหว่างสหพันธรัฐเยอรมัน-เดนมาร์ค เพื่อสิทธิเหนือแคว้นชเลสวิกและโฮลสไตน์
  7. สัญญาสงบศึกระหว่างสหพันธรัฐเยอรมัน-เดนมาร์ค
  8. การแบ่งผลประโยชน์จากสงคราม
  9. บิสมาร์คผูกมิตรกับฝรั่งเศสและอิตาลี

10. สงครามออสเตรีย-ปรัสเซีย หรือสงครามเจ็ดสัปดาห์ เพื่อความเป็นผู้นำของชนชาติเยอรมัน
11. สหภาพเยอรมันทางเหนือ
12. ความขัดแย้งระหว่างฝรั่งเศส-ปรัสเซีย
13. สงครามฝรั่งเศส-ปรัสเซีย
14. จักรวรรดิเยอรมัน (ครั้งที่ 2)
15. การปกครองของจักรวรรดิเยอรมัน
16. การปรับปรุงกฎหมาย ระบบเงินตราและการทำให้จักรวรรดิเยอรมันเป็นประเทศอุตสาหกรรม

นโยบายต่างประเทศของจักรวรรดิเยอรมันในสมัยของบิสมาร์ค ค.ศ. 1871-1890

1. นโยบายทางการทูตของบิสมาร์ค
2. สนธิสัญญาสันนิบาต 3 จักรพรรดิ
3. ความหวาดระแวงของบิสมาร์ค
4. ความวุ่นวายในแหลมบอลข่าน
5. สงครามระหว่างรัสเซีย-ตุรกี
6. การประชุมแห่งแบร์ลิน
7. สัญญาระหว่างเยอรมันกับออสเตรีย-ฮังการี
8. การต่ออายุสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิ
9. สนธิสัญญาพันธมิตรไตรภาคี
10. ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและออสเตรีย-ฮังการี
11. การแสวงหาพันธมิตรของประเทศต่างๆ ในยุโรป
12. บิสมาร์คลาออกจากตำแหน่ง
13. ชีวิตบั้นปลายของบิสมาร์ค

3 • การแสวงหาอาณานิคม

1. บิสมาร์คกับการแสวงหาอาณานิคม
2. การล่าอาณานิคมของอังกฤษในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19
3. การล่าอาณานิคมของฝรั่งเศสในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19
4. การล่าอาณานิคมของรัสเซียและอิตาลี
5. การแสวงหาอาณานิคมของเยอรมนี
6. แผนที่อัฟริกาของบิสมาร์ค

สาระสำคัญ

ความขัดแย้งระหว่างพระมหากษัตริย์กับสมาชิกรัฐสภาของแคว้นปรัสเซีย ทำให้ ออกโตด์ บิสมาร์ค ได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ให้เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี บิสมาร์ค จึงฉวยโอกาส ทำการปกครองด้วยนโยบาย "เลือดและเหล็ก" ทำการรวมดินแดนของชนชาติเยอรมันทางเหนือเข้ากับแคว้นปรัสเซีย แล้วทำสงครามกับประเทศข้างเคียงและชนะสงครามถึง 3 ครั้ง จึงประกาศจัดตั้งจักรวรรดิเยอรมันครั้งที่ 2 (ประเทศเยอรมนี) หลังจากนั้น บิสมาร์คได้เปลี่ยนแปลงนโยบายการปกครองของจักรวรรดิ โดยยกเลิกนโยบายเลือดและเหล็กแล้วใช้นโยบาย ประนีประนอม เขาออกกฎหมายให้ประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมกันทางกฎหมาย ออกกฎหมายแรงงานและกฎหมายประกันสังคม ทำให้จักรวรรดิเยอรมันเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว กลายเป็นศูนย์กลางและมหาอำนาจของโลกทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่ประเทศต่างๆ วนยุโรปกำลังล่าอาณานิคม บิสมาร์คไม่ยอมรับและไม่เห็นด้วยกับการล่าอาณานิคม แต่เขาก็ไม่ได้นิ่งเฉย เขาทำการแสวงหาอาณานิคม โดยใช้นโยบายการทูตและการค้า แทนการใช้กำลังทหาร

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาทราบถึง

1. นโยบายและแนวทางปฏิบัติของบิสมาร์คในการรวมประเทศเยอรมนี
2. แนวทางในการบริหารและการออกกฎหมายของบิสมาร์ค
3. นโยบายและแนวทางการผ่อนคลายความตึงเครียดทางด้านการเมืองต่างประเทศ
4. การสร้างความมั่นคงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของบิสมาร์ค

1 การรวมชาติเยอรมันและการบริหารประเทศของออตโต ปิสมาร์ค

1. ความขัดแย้งระหว่างพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 กับรัฐสภาปรัสเซีย

ใน ค.ศ. 1814 ปรัสเซียมีประชากรประมาณ 11 ล้านคน พระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหารของปรัสเซียพบว่า 1 ให้เกณฑ์ทหารได้ปีละ 40,788 คน ใน ค.ศ. 1860 ปรัสเซียมีประชากรประมาณ 18 ล้านคน รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมของปรัสเซีย อัลเบอรัท ฟอน รูน (Albert von Roon) จึงเสนอให้พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 (Wilhelm I) ทรงเกณฑ์ทหารเพิ่มขึ้นเป็น 63,000 คน วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 1860 เรื่องการเกณฑ์ทหารได้ส่งเข้าสู่สภา เพื่อขออนุมัติเงินงบประมาณจำนวน 950,000 ทาเลอร์ (Taler) สภาได้ปฏิเสธงบประมาณจำนวนนี้ ทั้งนี้เพราะเกรงว่าการเพิ่มจำนวนทหารจะเป็นการเพิ่มอำนาจของกษัตริย์ ซึ่งจะเป็นการลดอำนาจของสภา อย่างไรก็ตาม ใน ค.ศ. 1861 พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 ทรงของบประมาณการเกณฑ์ทหารอีก พวกผู้แทนในสภาจึงเรียกประชุมและตกลงกันว่า จะขอมอบอนุมัติเงินจำนวนนี้ก็ต่อเมื่อกษัตริย์ยอมปฏิรูปการปกครองให้เป็นไปตามแนวทางเสรีนิยม เมื่อพระเจ้าวิลเฮล์มทรงทราบเรื่อง พระองค์ทรงไม่พอพระทัยมาก จึงสั่งยุบรัฐสภาแล้วให้มีการเลือกตั้งขึ้นมาใหม่ในวันที่ 6 พฤษภาคม ค.ศ. 1860 แต่พวกเสรีนิยมก็ยังไม่ได้รับเลือกเข้าสู่สภาเป็นเสียงข้างมากอีก พระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหารจึงไม่ได้รับการพิจารณา พระเจ้าวิลเฮล์มทรงเสียพระทัยเป็นอย่างมากถึงกับตั้งพระทัยที่จะสละราชสมบัติ รัฐมนตรีกลาโหม อัลเบอรัท ฟอน รูน (Albert von Roon) ได้ทูลคัดค้านไว้แล้วและให้พระองค์ปรึกษากับปิสมาร์คก่อน พร้อมกันนี้ อัลเบอรัท ฟอน รูน ได้โทรเลขเรียกปิสมาร์ค ซึ่งขณะนั้นกำลังเป็นเอกอัครราชทูตปรัสเซียประจำประเทศฝรั่งเศส วันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 1862 ปิสมาร์ค ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 และบัญญัติว่าจะจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อพระองค์ตลอดไป วันที่ 24 กันยายน ค.ศ. 1862 พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 จึงทรงแต่งตั้ง

2. ชีวิตประวัติของบิสมาร์ค

2.1 การศึกษา

ออตโต เอ็ดวาร์ด เลโอโปลด์ ฟอน บิสมาร์คเชินเฮาเซ่น (Otto Eduard Leopold von Bismark Schonhausen) เกิดเมื่อวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 1815 ที่เมืองเชินเฮาเซ่น ในตระกูลของผู้ตีระดับ เศรษฐีเจ้าของที่ดิน ค.ศ. 1822-1827 เข้าเรียนชั้น ประถมศึกษาที่โรงเรียนพลามันน์เช่น เพดาโรกิกู่ม (Plamann schen Padagogium) ในเมืองแบร์ลิน (Berlin) ค.ศ. 1827-1832 เรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ โรงเรียนฟริคริช วิลเฮล์ม ยิมนาสซิอุ่ม จูมกราวเอน โครสเตอร์ (Friedrich Wilhelm Gymnasium und Gymnasium zum Grauen Kloster) เมื่ออายุ 17 ปี (1832) เข้าศึกษาวิชากฎหมายที่มหาวิทยาลัยเกอตติงเก้น (Göttingen) เรียนอยู่เพียงหนึ่งปีก็ย้ายไปเรียนต่อที่ มหาวิทยาลัยแห่งเมืองแบร์ลินสำเร็จปริญญาตรีใน ค.ศ. 1836

Bismarck
als preußischer Ministerpräsident
1862

---

¹Suchenwirth Richard? Deutsche Geschichte ; Verlag Dollheimer in Leipzig 1938, p.472.

2.2 อุบนิสัยของบิสมาร์ค

บิสมาร์คเป็นคนรูปร่างสูงใหญ่ แข็งแรง บึกบึน เป็นคนหัวรุนแรงและชอบการผจญภัย เนื่องจากเขาเกิดในตระกูลผู้ดีที่ร่ำรวย หรือ Junker (= เศรษฐีที่ดิน) และมีอิทธิพลมากในกองทัพ เขาจึงได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีและได้รับการเอาใจจากบุคคลทั่วไป จึงทำให้เขาเป็นคนที่เอาแต่ใจตัวและไม่ค่อยมีวินัย ชอบวิจารณ์และถากถางผู้อื่นเสมอ อย่างไรก็ตาม บิสมาร์คเป็นคนที่รักการศึกษาและหมั่นเพิ่มพูนวิชาความรู้อยู่เสมอ นอกจากวิชากฎหมายแล้ว บิสมาร์คยังสนใจวิชาภูมิ-ประวัติศาสตร์เป็นอย่างมาก ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งโตเป็นหนุ่ม บิสมาร์คนอกจากจะไม่เชื่อในเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่างๆ แล้ว เขายังเป็นนักต่อต้านศาสนาอย่างรุนแรง จนกระทั่งเมื่ออายุ 30 ปี เขาได้มีโอกาสรู้จักกับเพื่อนๆ ในแคว้นพอมเมอรัน (pommern) อันได้แก่ โมริทซ์ ฟอน บลังเคนบวร์ก (Moritz von Blankenburg) มารี ฟอน ทัดเคิน (Marie von Thadden) และโยฮันนา พุดต์คาเมอร์ (Johanna Puttkamer) ซึ่งเป็นพวกที่เคร่งศาสนา มากด้วยอาณานิคมแห่งความรักที่เขามีต่อนางสาวโยฮันนา พุดต์คาเมอร์นี้เองทำให้บิสมาร์คเปลี่ยนใจเกิดศรัทธาแก่กล้า เริ่มนับถือพระเจ้าและกลายเป็นคนเคร่งศาสนาอย่างฝังจิตฝังใจ ไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ เลิกทำตนเป็นคนเจ้าสรวลาญ เริ่มประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมและจารีตประเพณีที่ดีงาม ไม่เยอหยิ่งอวดตัว เริ่มถ่อมตนและสุภาพกับคนทั่วไป²

2.3 การรับราชการ

พอจบการศึกษาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1836 บิสมาร์คเข้ารับราชการโดยเป็นเจ้าหน้าที่กรมการปกครองประจำอยู่ที่เมืองโพทส์ดาม (Potsdam) หลังจากนั้นประมาณ 6 เดือน เขาได้ย้ายไปประจำอยู่ที่เมืองอาคเคิน (Aachen) ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1837 เขาย้ายกลับมาอยู่ที่เมืองโพทส์ดามอีก ในระหว่างเดือนมีนาคม ค.ศ. 1838 ถึงเดือนกันยายน ค.ศ. 1839 เขา

---

²Gebhardt III ; Op.cit., p.177.

ย้ายกลับไปกลับมาระหว่างเมืองรพอสตามกับเมืองกร็ฟวัลด์ (Greifwald) ในที่สุดเขาเพื่อชีวิตการทำงานที่ซ้ำๆ ซากๆ จึงลาออกจากราชการในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1839 แล้วไปช่วยดูแลทรัพย์สินของบิดาที่เมืองคนีพฟ์และเชินเฮาเซ่น (Kniephof und Schonhausen) เป็นเวลาหลายปี ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1847 บิสมาร์คได้รับเลือกจากพวกขุนนางของแคว้นซัคเซ่น (Sachsen) ให้เป็นผู้แทนในประชุมในวุฒิสภาของปรัสเซีย ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองแบร์ลิน ณ ที่ประชุมแห่งเมืองแบร์ลินนี้เอง เขาได้ใช้วาทะศิลป์ในการพูดและพิสูจน์ให้พวกผู้แทนเห็นว่า เขาเป็นนักการเมืองที่ต้องการอุทิศชีวิตเพื่อชนชาติเยอรมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อชาวปรัสเซีย เนื่องจากเขาเป็นผู้นิยมจารีตประเพณีอย่างเคร่งครัด เขาจึงใกล้ชิดกับบรรดาสมาชิกและผู้แทนที่เกิดขุนราชบัลลังค์ปรัสเซีย³

2.4 บทบาทของบิสมาร์คในช่วง ค.ศ. 1848 - 1858

ระหว่างการปฏิวัติใน ค.ศ. 1848 บิสมาร์คได้ชักชวนพวกอนุรักษนิยมมาเข้าร่วมตัวกันเพื่อทำการต่อต้านพวกปฏิวัติ วันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 1848 พระเจ้าฟรีดริช วิลเฮล์มที่ 4 ทรงประกาศตั้งรัฐบาลเสรีนิยม เพื่อให้ทำการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ บิสมาร์คแสดงความไม่พอใจถึงกับวิพากษ์วิจารณ์พระเจ้าฟรีดริช วิลเฮล์มต่างๆ นานา อย่างไรก็ตาม เขาเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการในการจัดตั้งสหภาพเยอรมัน ณ เมืองแอร์ฟวร์ท (Erfurt) ซึ่งเขาก็ได้รับฉันทินาที่อย่างเต็มที่ วันที่ 28/29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1850 ณ ที่ประชุมแห่งเมืองโอลมึทซ์ (Olmütz) ปรัสเซียต้องยอมประกาศยกเลิกสหภาพเยอรมัน ทั้งนี้เพราะได้รับการบีบคั้นทางด้านทหารจากออสเตรีย ซึ่งนับได้ว่าเป็นการพ่ายแพ้ทางการเมืองของปรัสเซียต่อออสเตรีย จึงทำให้บิสมาร์ครอคธแค้นออสเตรียเป็นอย่างมาก เขาถึงกับประกาศว่าออสเตรียคือศัตรูที่สำคัญที่สุดของปรัสเซีย ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1851 พระเจ้าฟรีดริช วิลเฮล์มที่ 4 ทรงแต่งตั้งให้บิสมาร์คเป็นผู้แทนของปรัสเซียประจำสภาของสหพันธ์รัฐเยอรมัน ณ เมืองฟรังค์ฟวร์ท เขาดำรง

³Suchenwirth ; Op.cit., p.473.

ตำแหน่งนี้เป็นเวลาเกือบ 8 ปี (ถึงต้นปี ค.ศ. 1859) ขณะที่บิสมาร์คดำรงตำแหน่งนี้อยู่ เขา
แสดงทัศนะของเขาอย่างเปิดเผยว่าบรัสเซียมควรจะตั้งตนให้เป็นประเทศมหาอำนาจของยุโรป
และดำเนินนโยบายต่างประเทศของตนอย่างอิสระ ในที่ประชุมเขาทำการคัดค้านและต่อต้าน
อำนาจของออสเตรียอย่างซึ่งๆ หน้าเสมอ⁴

2.5 เอกอัครราชทูตประจำเมืองเจนต์ เบเตอร์บวร์ก

เมื่อพระเจ้าฟร็ดริคช วิลเฮล์มที่ 4 ทรงประสูติ ใน ค.ศ. 1857 เจ้าชายวิลเฮล์ม
(Wilhelm) ซึ่งเป็นอนุชาได้ปฏิบัติราชการแทนในฐานะผู้สำเร็จราชการ เมื่อพระเจ้าฟร็ดริคช
วิลเฮล์มที่ 4 ทรงประชวรหนักมาก เจ้าวิลเฮล์มจึงได้ขึ้นครองราชย์ในวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ.
1858 ทรงพระนามว่า พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1⁵ ในระยะแรกๆ บิสมาร์ค รู้สึกว่าเขาลำบากใจ
ในการปฏิบัติงานร่วมกับกษัตริย์พระองค์ใหม่ ทั้งนี้เพราะพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 ทรงไม่ชอบคำพูด
และกิริยาท่าทางของบิสมาร์คเท่าไรนัก อีกทั้งนโยบายของบิสมาร์คมักแตกต่างจากแนวความคิด
ของนักการเมืองและนักการทูตของบรัสเซียมส่วนใหญ่ ตัวอย่างเช่น ในเรื่องนโยบายต่างประเทศ
บรัสเซียมมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับอังกฤษเสมอมา แต่บิสมาร์คมีความคิดเห็นว่า บรัสเซียมจะ
มีความสัมพันธ์กับทุกประเทศในยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับฝรั่งเศส ฉะนั้นบิสมาร์คจึงประกาศ
ว่าเขาพร้อมที่จะเจรจากับฝรั่งเศส ถ้าฝรั่งเศสมีความสนใจ ถึงแม้ว่าพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 จะ
ไม่ทรงโปรดบิสมาร์ค แต่พระองค์ก็ทรงยอมรับว่าบิสมาร์คเป็นข้าที่จงรักภักดีที่สุดที่รัฐพึงจะหาได้
อย่างไรก็ตาม เมื่อพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 และรัฐมนตรีต่างประเทศของบรัสเซียม ชื่อ อเล็กซาน
เดอร์ ฟอน ชไลไนทซ์ (Alexander von Schleinitz) ต้องการที่จะคืนดีและสร้างสัมพันธ-
ไมตรีอันดีกับออสเตรียขึ้นมาใหม่ พระองค์จึงทรงแต่งตั้งบิสมาร์คให้เป็นเอกอัครราชทูตประจำเมือง

⁴Gebhardt III : Op.cit., p.180.

⁵พระเจ้าฟร็ดริคช วิลเฮล์มที่ 4 สิ้นพระชนม์ในปี ค.ศ. 1861 Suchenwirth;
Op.cit., p.473.

เซนต์ เปเตอร์บวร์ก (St. Petersburg)⁶ ประเทศรัสเซีย ในวันที่ 23 มกราคม ค.ศ. 1859 ถึงแม้ว่าบิสมาร์คจะไม่ชอบอารมณ์ในการที่จะต้องเป็นทูตของรัสเซียประจำนคร เซนต์ เปเตอร์บวร์ก เท่าไรนัก แต่ตลอดเวลาที่เขาดำรงตำแหน่งทูตอยู่ เขาพยายามเดินทางไปยังเมืองต่างๆ ของรัสเซีย เพื่อเรียนรู้ถึงสภาพภูมิประเทศและการเมือง ตลอดจนจุดอ่อนและความยิ่งใหญ่ของรัสเซียอยู่เสมอ

2.6 อัครมหาเสนาบดีแห่งรัสเซีย

ในระหว่างที่บิสมาร์คเป็นเอกอัครราชทูตรัสเซียประจำประเทศรัสเซีย เขาได้รับข่าวและความเป็นไปต่างๆ ของรัสเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการขัดแย้งระหว่างพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 กับพวกผู้แทนในสภา ถึงแม้ว่าอัลเบอर्ट ฟอน รูน (Albert von Roon) รัฐมนตรีกลาโหมของรัสเซียซึ่งเป็นเพื่อนกับบิสมาร์คตั้งแต่สมัยยังเยาว์วัย จะได้เคยเสนอแนะให้พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 เรียกบิสมาร์คกลับมาแก้ปัญหาต่างๆ แต่พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 ก็ทรงตอบปฏิเสธเสมอมา โดยอ้างว่าบิสมาร์คไม่เป็นที่น่าไว้วางใจของราชสำนัก อย่างไรก็ตาม ต้น ค.ศ. 1862 บิสมาร์คถูกเรียกตัวกลับนครแบร์ลิน แต่เนื่องจากพระนาง เอากุสตา ฟอน ไวมาร์ (Augusta von Weimar) พระชายาของพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 ทรงแสดงความไม่พอใจพระทัยที่จะให้บิสมาร์คกลับมาอยู่ที่แบร์ลิน ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1860 บิสมาร์คจึงได้รับคำสั่งให้ไปเป็นเอกอัครราชทูตรัสเซียประจำประเทศฝรั่งเศส ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1862 เกิดเหตุการณ์ฉกฉวยอำนาจในสภาของรัสเซีย เนื่องจากพวกผู้แทนฝ่ายเสรีนิยมไม่ยอมมาหั่งงบประมาณสำหรับเพิ่มจำนวนทหาร ท้าให้พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 ทรงเสียพระทัยเป็นอย่างมาก ถึงกับปรารถนา จะทรงสละราชบัลลังค์ให้กับมกุฎราชกุมาร แต่อัลเบอर्ट ฟอน รูน ได้ทัดทานไว้ วันที่ 18 กันยายน ค.ศ. 1862 รูนได้โทรเลขเรียกบิสมาร์คให้รีบเดินทางกลับแบร์ลินทันที วันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 1862 บิสมาร์คได้

---

⁶เซนต์ เปเตอร์บวร์ก (St. Peterburg) ปัจจุบันคือเมืองเลนินกราด (Leningrad)

เข้าเฝ้าพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 หลังจากนั้นอีกสองวัน เขาได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัศวินหา
เสนาบดีแห่งแคว้นปรัสเซีย⁷

3. เริ่มงานสร้างชาติ

เมื่อบิสมาร์คเข้ารับตำแหน่งอัศวินหาเสนาบดีแห่งปรัสเซียแล้ว เขาได้ทำการต่อสู้กับพวก
ผู้แทนฝ่ายเสรีนิยมเพื่อที่จะยึดอำนาจจากสภา ในการประชุมสภาเมื่อวันที่ 30 กันยายน ค.ศ.
1862 บิสมาร์คได้ท้าทายพวกที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของเขา ให้ไล่เขาออก พร้อมกันนี้เขาประ-
ภาศว่า การพูดมากและการใช้เสียงข้างมากในการตัดสินเหตุการณ์อันเลวร้ายของประเทศนั้น
ไม่ใช่การตัดสินที่ถูกต้อง การกระทำที่ถูกต้อง ควรจะเป็นหลักการ เลือดและเหล็ก (Eisen und
Blut)⁸ อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกๆ บิสมาร์คยังทำการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย บ่อย
ให้พวกเสรีนิยมและฝ่ายตรงข้ามโจมตีเขาอย่างอิสระ ทั้งนี้เพื่อจะหลีกเลี่ยงการปะทะและความ
รุนแรงต่างๆ เขาทำการต่อสู้ทางรัฐสภากับพวกเสรีนิยมด้วยความยุ่งยากลำบากเป็นเวลาเกือบปี
ถึงแม้ว่าเขาจะไม่สามารถเอาชนะพวกผู้แทนฝ่ายเสรีนิยม แต่เขาก็ทำให้พวกผู้แทนฝ่ายเสรีนิยมเริ่ม
อ่อนตัวลงทีละน้อย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ค.ศ. 1863 บิสมาร์คเริ่มใช้ระบบการปกครองแบบ
เผด็จการกลายเป็นเผด็จการ เขาก็มิได้เกรงกลัว วันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1863 บิสมาร์ค ได้ทำการยุบสภา
แล้วออกกฎหมายต่างๆ เช่น กฎผูกขาดควบคุมเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ทุกชนิดจะต้องผ่าน
การตรวจสอบของรัฐบาล ปรับปรุงระบบการเก็บภาษีอากรเพื่อนำเงินมาพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำการฟื้นฟูกิจการทางด้านทหารแล้วเริ่มงานสร้างชาติ โดยการชักชวนนครรัฐใกล้

⁷Gebhardt III : Op.cit., p.179.

⁸หลักการ เลือดและเหล็ก หมายถึงการทำงานอย่างจริงจัง เพื่อให้ได้ผลงานที่ดีและ
รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ แม้ว่ากรกระทำนั้น อาจจะมีเหตุการณ์รุนแรงถึงขั้นเลือดตกยางออก ก็
ต้องยอม. Ibid.

เคียงให้มารวมกับปรัสเซีย พร้อมกันนี้ก็พยายามกระชับความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในยุโรปให้มากขึ้น⁹

4. การกระชับความสัมพันธ์กับรัสเซีย

ตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 1863 เกิดเหตุการณ์ุ่นวายในประเทศโปแลนด์ ทั้งนี้เพราะรัสเซียทำการปกครองโปแลนด์ ซึ่งอยู่ใต้อำนาจของตนอย่างกดขี่ ประชาชนโปแลนด์จึงไม่พอใจและได้ก่อการปฏิวัติขึ้น พระเจ้าซาร์ อเล็กซานเดอร์ที่ 2 (Zar Alexander II) แห่งรัสเซีย จึงส่งทหารรัสเซียเข้าทำการปราบประชาชนโปแลนด์อย่างรุนแรง ประเทศมหาอำนาจของยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศสและออสเตรีย ได้ทำการประท้วงการกระทำของรัสเซียทันที แต่ปรัสเซียยังคงเฉยอยู่ พวกเสรีนิยมและพวกชาตินิยมในปรัสเซีย จึงเรียกร้องให้รัฐบาลปรัสเซียช่วยเหลือโปแลนด์ แต่บิสมาร์คไม่ยอมปฏิบัติตาม ทั้งนี้เพราะเขามีแผนการที่จะรวมชาวเยอรมันและนครรัฐต่างๆ ของชนชาติเยอรมันให้มารวมเป็นประเทศเดียวกัน เขาทราบดีว่า แผนการรวมประเทศของเขา จะต้องไม่ประเทศมหาอำนาจคัดค้านและทำตนเป็นศัตรูกับปรัสเซียเป็นแน่ ฉะนั้นบิสมาร์คจึงคิดที่จะหามิตร โดยการสร้างสัมพันธ์สามตรีกับรัสเซีย เขาส่งนายพล กุสทาบ ฟอน อัลเวนส์เลเบน (General Gustav von Alvensleben) ไปทำสัญญากับรัสเซียที่กรุงเบเตอร์บวร์กในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1863 โดยมีข้อความสำคัญว่า ปรัสเซียจะช่วยรัสเซียปราบกบฏ โดยจะช่วยส่งพวกกบฏโปแลนด์ที่หนีข้ามแดนเข้าไปในดินแดนของปรัสเซียให้กับทางการของรัสเซีย

---

⁹Gebhardt III: *ibid.*, p. 180

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้รัสเซียมีสัมพันธภาพกับปรัสเซียมากขึ้น¹⁰ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ปรัสเซียอย่างมาก

5. การประชุมเจ้าชายชนชาติเยอรมัน

การที่บิสมาร์คให้ความสำคัญร่วมกับรัสเซียในการปราบกบฏโปแลนด์ ทำให้พวกเขาผู้ครองนครและประชาชนในรัฐต่างๆ ที่มีแนวความคิดแบบเสรีนิยมทั้งในปรัสเซียและออสเตรียไม่พอใจบิสมาร์คเป็นอย่างมาก อีกทั้งสัมพันธภาพระหว่างปรัสเซียกับประเทศมหาอำนาจในยุโรปก็พลอยเสื่อมลง ด้วยเหตุนี้พระเจ้าฟรานซ์ โยเซฟ (Franz Josef) จักรพรรดิแห่งออสเตรียจึงฉวยโอกาสเอาชนะใจพวกเขาเยอรมันตามรัฐต่างๆ และถือเป็นโอกาสที่จะให้พวกเขาในนครรัฐต่างๆ เหล่านั้นแยกตัวออกจากปรัสเซีย หันกลับมาสวามิภักดิ์ต่อออสเตรีย วันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 1863 พระเจ้าฟรานซ์ โยเซฟ ได้เชิญพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซียให้ไปร่วมประชุม "การประชุมเจ้าชายชนชาติเยอรมัน" ซึ่งจะจัดขึ้นที่เมืองฟรังค์วร์ทอนวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1863 เพื่อทำการปฏิรูปการปกครองของสหพันธรัฐเยอรมันให้รัดกุมยิ่งขึ้น บิสมาร์คทราบจุดประสงค์ของพระเจ้าฟรานซ์ โยเซฟ เป็นอย่างดี เขารู้ว่าถ้าพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซียไปร่วมการประชุมครั้งนี้ ปรัสเซียจะต้องเสียผลประโยชน์และเสียเปรียบออสเตรียเป็นแน่ เขาทูลพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซียไม่ให้ไปร่วมการประชุม ซึ่งจะมีผลทำให้การประชุมครั้งนี้ไม่ได้รับความสนใจจากเจ้าชายจากนครรัฐต่างๆ ของชนชาติเยอรมันทางเหนือ การประชุมครั้งนี้จะหมดความสำคัญไปเอง

---

¹⁰งาน ค.ศ. 1853-1856 เกิดสงคราม คริมครีก หรือไครเมีย (Krimkrieg หรือ Crime) ซึ่งเป็นสงครามระหว่างรัสเซียกับตุรกี ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศสและแคว้นซาร์ดิเนียเข้าให้ความสนับสนุนแก่ตุรกี ออสเตรียไม่ได้เข้าร่วมรบ แต่ออสเตรียก็มีเรื่องขัดแย้งอยู่กับรัสเซีย ออสเตรียจึงมีท่าทีที่จะช่วยตุรกี จึงเหลือเพียงปรัสเซียเท่านั้น ที่ประกาศตัวเป็นกลาง รัสเซียจึงเริ่มมีสัมพันธภาพที่ดีกับปรัสเซียตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

6. สงครามระหว่างเยอรมัน-เดนมาร์ก เพื่อสิทธิเหนือแคว้นชเลสวิกและโฮลสไตน์

วันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 1863 พระเจ้าฟริดริชที่ 7 (Friedrich VII) แห่งเดนมาร์ก ได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของประเทศเดนมาร์กขึ้น โดยได้รวมแคว้นชเลสวิก (Schleswig) เข้ากับเดนมาร์ก และให้แคว้นโฮลสไตน์ (Holstein) ปกครองตนเอง¹¹ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ ร่างเสร็จงานดูฉบับเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1863 หลังจากนั้นเพียงสองวัน พระเจ้าฟริดริช ที่ 7 แห่งเดนมาร์กก็สิ้นพระชนม์อย่างกะทันหัน กษัตริย์องค์ใหม่ของเดนมาร์ก ซึ่งเป็นพระนัดดาพระองค์หนึ่งของพระเจ้าฟริดริชที่ 7 ทรงพระนามว่า พระเจ้าคริสเตเรียนที่ 9 ฟอน ชเลสวิก-โฮลสไตน์-ซอนเดอร์บวร์ก-กรึคส์บวร์ค (Christian IX von Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg) ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ ซึ่งหมายถึงการรวมแคว้นชเลสวิกเข้าเป็นดินแดนของประเทศเดนมาร์ก จึงเป็นการผิดต่อสนธิสัญญาลอนดอนแห่ง ค.ศ.1852 อีกประการหนึ่ง เจ้าชายแห่งเอากูสแต็นบวร์ก (Augustenburg) ซึ่งเป็นพระนัดดาอีกพระองค์หนึ่งของพระเจ้าฟริดริชที่ 7 แห่งเดนมาร์ก

---

¹¹เดิมแคว้นชเลสวิก เป็นแคว้นอิสระ ปกครองตนเอง แต่อยู่ภายใต้การครอบครองของเดนมาร์ก ประชาชนในแคว้นนี้เป็นชาวเยอรมันและเดนมาร์กครึ่งต่อครึ่ง ส่วนโฮลสไตน์เป็นดินแดนของเดนมาร์ก แต่ประชาชนในแคว้นนี้ส่วนมากเป็นชาวเยอรมัน และแคว้นนี้เคยเป็นสมาชิกของสหพันธรัฐเยอรมันมาก่อน ใน ค.ศ. 1852 พระมหากษัตริย์แห่งเดนมาร์กต้องการรวมแคว้นทั้งสองนี้เข้ากับเดนมาร์ก แต่ประชาชนทั้งสองแคว้นนี้ต้องการเป็นอิสระ จึงได้ทำการต่อต้านประเทศมหาอำนาจซึ่งมีอังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย ออสเตรียและรัสเซีย ได้ทำการใกล้ชิดและได้เซ็นสัญญารับรองที่กรุงลอนดอน ให้กษัตริย์เดนมาร์กยังคงปกครองสองแคว้นนี้ต่อไป แต่ห้ามรวมสองแคว้นนี้เข้ากับเดนมาร์ก แต่เนื่องจากพระเจ้าฟริดริชที่ 7 แห่งเดนมาร์กไม่มีโอรสและธิดา พระองค์จึงทหาพินัยกรรมมอบราชสมบัติให้กับเจ้าชายคริสเตเรียน แห่งกลึคส์บวร์ค แต่มอบแคว้นโฮลสไตน์ให้กับเจ้าชายแห่งเอากูสแต็นบวร์ก Göbel, Herbert Deutsche Geschichte : Durr'sche Buchhandlung, Leipzig, p.183.

ไว้อ้างสิทธิในการปกครองสองแคว้นนี้ด้วย ประชาชน

เยอรมันซึ่งไม่พอใจการกระทำของกษัตริย์พระองค์

ใหม่ของเดนมาร์ค จึงสนับสนุนในการเรียกร้อง

สิทธิของเจ้าชายแห่งเอากุสเตินบวร์ก¹² วันที่ 21

ธันวาคม ค.ศ. 1863 สภาแห่งสหพันธรัฐเยอรมัน

ณ เมืองแฟรงคฟวร์ท ได้ประณามการกระทำของ

พระเจ้าคริสเตเดรียนที่ 9 แห่งเดนมาร์ค พร้อมกันนี้

ก็ได้ประกาศสนับสนุนเจ้าชายแห่งเอากุสเตินบวร์ก

โดยการขอร้องให้เจ้านครรัฐต่างๆ ของเยอรมันส่ง

ทหารไปช่วยรบ บิสมาร์คซึ่งกำลังหาโอกาสที่จะรวม

ชนชาติเยอรมันอยู่แล้ว จึงถือโอกาสนี้ยื่นคำขาดให้

เดนมาร์คยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในวันที่ 16

มกราคม ค.ศ. 1864 พร้อมกันนี้บิสมาร์คได้ชักชวน

ให้ออสเตรียส่งทหารไปช่วยรบด้วย ซึ่งออสเตรียก็ได้

ตอบตกลง ทางด้านเดนมาร์คซึ่งคิดว่าอังกฤษและ

สวีเดนจะให้ความสนับสนุน จึงตอบปฏิเสธข้อเสนอของ

บิสมาร์ค วันที่ 18 มกราคม ค.ศ. 1864 บิสมาร์คจึงประกาศสงครามระหว่างเยอรมันกับ

เดนมาร์ค ทหารของออสเตรียจำนวน 23,000 คน ภายใต้การนำของเจ้าชายลูดวิก คาร์ล ฟอน

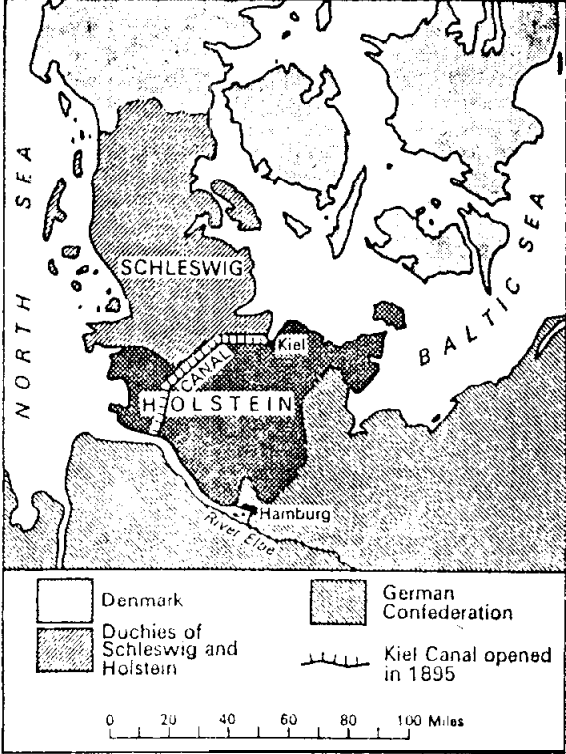
กาเบลินซ์ (Ludwig Karl von Gablenz) ได้เดินทางไปสมทบกับทหารของปรัสเซียจำนวน

37,000 คน ที่กรุงเบอร์ลิน วันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1864 กองทัพของเยอรมัน (ออสเตรียและ

ปรัสเซีย) ภายใต้การบัญชาการของแม่ทัพปรัสเซียชื่อ ฟรีดริคช วรารค์เกล (Friedrich

Wrangel) ได้ข้ามแม่น้ำไอเดอร์ (Eider) ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของแคว้นชเลสวิก วันที่ 18

เมษายน ค.ศ. 1864 กองทัพของเยอรมันได้บุกเข้าสู่ดินแดนของเดนมาร์ค วันที่ 25 เมษายน

¹²Suchenwirth, *Op.cit.*, p.474.

ค.ศ. 1864 อังกฤษได้เรียกร้องให้รัสเซีย ฝรั่งเศส สวีเดนและคู่สงครามส่งผู้แทนไปประชุมกันที่ กรุงลอนดอน เพื่อทำการตกลงกันใหม่ การประชุมดำเนินอยู่จนถึงวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1864 ก็ยังไม่สามารถตกลงกันได้ ทหารของเยอรมันจึงบุกลึกเข้าไปในดินแดนของเดนมาร์คเรื่อย ๆ¹³

7. สัญญาสงบศึกระหว่างสหพันธรัฐเยอรมัน-เดนมาร์ค

วันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1864 เดนมาร์คซึ่งเห็นว่าทหารของตนไม่สามารถที่จะต่อต้านทหารเยอรมัน อีกทั้งอังกฤษและสวีเดนก็ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือ เดนมาร์คจึงขอทำสัญญาสงบศึก บิสมาร์คจึงขอร้องให้ออสเตรียจัดการประชุมที่กรุงเวียนนา เมืองหลวงของประเทศออสเตรียระหว่างที่มีการทำสัญญาสงบศึกกับเดนมาร์คอยู่นี้ บิสมาร์คได้ถือโอกาสเจรจากับรัฐมนตรีต่างประเทศของออสเตรีย คือ เจ้าชายโยฮัน แบร์นฮาร์ด เร็คแบร์ก (Graf Johann Bernhard Rechberg) ที่ปราสาทเชินบรุนน์ (Schonbrunn) ในระหว่างวันที่ 20-24 สิงหาคม ค.ศ. 1864 บิสมาร์คเสนอว่ารัสเซียพร้อมที่จะรับรองว่า แคว้นลอมบาร์ดของอิตาลีที่อยู่ในความครอบครองของออสเตรียเป็นดินแดนของออสเตรียโดยชอบธรรม ถ้าออสเตรียจะยอมสละผลประโยชน์ต่างๆ อันพึงจะได้จากการรบกับเดนมาร์คครั้งนี้ให้กับรัสเซีย เจ้าชายเร็คแบร์ก ทราบดีว่า ข้อเสนอของบิสมาร์คนั้นไม่สามารถเป็นจริงได้ ทั้งนี้เพราะประเทศมหาอำนาจอื่นๆ รวมทั้งอิตาลี ย่อมจะไม่ยอมยกแคว้นลอมบาร์ดให้กับออสเตรียเป็นแน่ อีกประการหนึ่ง ออสเตรียก็ไม่อยากกาให้ดินแดนเชลสวิกและโฮลสไตน์ไปรวมกับรัสเซีย เพราะจะเป็นการเพิ่มกำลังให้กับรัสเซีย ซึ่งจะ เป็นผลเสียและเป็นภัยแก่ออสเตรียอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม เจ้าชายเร็คแบร์กได้แจ้งให้ บิสมาร์คทราบว่า ออสเตรียมีความตั้งใจตั้งแต่แรกแล้ว ที่จะมอบแคว้นเชลสวิกและโฮลสไตน์ให้กับ เจ้าชายแห่งเอากุสแต่นบวร์กตามสิทธิที่พระองค์ควรจะได้รับ การเจรจาระหว่างบิสมาร์คกับเร็คแบร์กจึงยุติลงโดยที่รัสเซียไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ อย่างไรก็ตาม การประชุมเพื่อทำสัญญา

¹³Gebhardt III ; Op.cit., pp.184-187.

สงบศึกระหว่างเยอรมันกับเดนมาร์กยังคงดำเนินต่อไป วันที่ 30 ตุลาคม ค.ศ. 1864 พระเจ้าคริสเตียนที่ 9 แห่งเดนมาร์ก ทรงยอมรับข้อเสนองของฝ่ายเยอรมัน โดยการยอมมอบแคว้นชเลสวิก-โฮลสไตน์ และเมืองเลาเอ็นบวร์ก (Lauenburg) ซึ่งอยู่ทางใต้ของแคว้นโฮลสไตน์ให้ อยู่ในความปกครองของฝ่ายเยอรมัน

8. การแบ่งผลประโยชน์จากสงคราม

วันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ. 1865 บิสมาร์กเดินทางไปยังเมือง บาด กาสไตน์ (Bad Gastein) ประเทศออสเตรีย เพื่อทำการตกลงกับเจ้าชาย เอ็ดเวิร์ท เบอฮ์ม-แอร์โมลลี (Freiherr Eduard Böhm-Ermolli) ซึ่งเป็นผู้แทนของออสเตรียในการแบ่งดินแดนที่ได้มาจากการทำสงครามกับเดนมาร์ก ในที่สุดบิสมาร์กและเบอฮ์มตกลงกันว่า ให้แคว้นชเลสวิกอยู่ในความครอบครองของปรัสเซีย แคว้นโฮลสไตน์อยู่ในความครอบครองของออสเตรีย ส่วนเมืองเลาเอ็นบวร์ก มอบให้เป็นของปรัสเซีย โดยที่ปรัสเซียต้องจ่ายเงินให้ออสเตรีย 2,000,000 ทาลเลอร์ (Taler)¹⁴ นอกจากนี้ออสเตรียยังได้สิทธิในการเดินทางผ่านดินแดนของปรัสเซีย เพื่อไปยังแคว้นโฮลสไตน์ส่วนปรัสเซียก็ได้สิทธิในการเดินทางผ่านโฮลสไตน์ เพื่อไปยังแคว้นชเลสวิก

9. บิสมาร์กผูกมิตรกับฝรั่งเศสและอิตาลี

หลังจากที่บิสมาร์กได้ติดต่อกับออสเตรียหลายครั้งหลายหน ทำให้เขาทราบดีว่า สัมพันธภาพระหว่างออสเตรีย-ปรัสเซีย ไม่สามารถที่จะราบรื่นต่อไปได้ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1865

---

¹⁴ทาลเลอร์ เป็นเหรียญเงินขนาดใหญ่ ที่มีน้ำหนักประมาณ 16.26 กรัม แต่ละประเทศในยุโรปขณะนั้น ต่างก็มีเหรียญเงินทาลเลอร์ของตนเอง ซึ่งมีน้ำหนักและขนาดแตกต่างกัน
ไป BAYER ERICH ; WORTERBUCH ZUR GESCHICHTE : ALFRED KRONER VERLAG 1960, p.472.

บิสมาร์คเดินทางไปเยี่ยม พระเจ้าเนโปเลียนที่ 3 (Louis Napoleon) ที่เมืองบิอาร์ritz (Biarritz) ในประเทศฝรั่งเศสเพื่อหาที่ฝรั่งเศสและปรัสเซียมีสัมพันธไมตรีที่ดีต่อกัน และถ้าหากปรัสเซียและออสเตรียเกิดกรณีพิพาทกัน ก็ขอให้ฝรั่งเศสวางตัวเป็นกลาง เมื่อกลับจากฝรั่งเศสแล้ว บิสมาร์คได้เรียกประชุมพวกเจ้านครรัฐเยอรมันที่อยู่ทางเหนือในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1866 บิสมาร์คได้ชักชวนและเกลี้ยกล่อมให้พวกเจ้านครรัฐเหล่านั้นเห็นคล้อยตามนโยบายอันยิ่งใหญ่ของเขา คือการจัดตั้งสหภาพเยอรมันทางเหนือ (Norddeutsche Bund) ที่มีปรัสเซียเป็นผู้นำ เขาเห็นว่าถ้าหากมีความจำเป็นที่จะต้องทำสงครามกับออสเตรีย ก็ต้องยอมเพื่อที่จะตัดอำนาจของออสเตรียออกจากการเป็นผู้นำของชนชาติเยอรมัน¹⁵ หลังจากการประชุมครั้งนี้แล้ว บิสมาร์คได้ทำการติดต่อกับอิตาลี เพื่อชักชวนให้อิตาลีเป็นพันธมิตรกับปรัสเซีย ผู้แทนของอิตาลีคือ นายพล โกวเวอน (General Govone) ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลของอิตาลี ซึ่งตั้งอยู่ ณ เมืองฟลอเรนซ์ (Florenz) ให้เดินทางมาตกลงและทำสัญญากับบิสมาร์คที่เมืองแบร์ลิน สัญญาฉบับนี้มีใจความว่า ถ้าอิตาลีช่วยปรัสเซียในการทำสงครามกับออสเตรีย ถ้าปรัสเซียชนะ ปรัสเซียยินดีที่จะมอบแคว้นเวเนเทียน (Venetien) ดินแดนของอิตาลีที่อยู่ในความครอบครองของออสเตรียคืนให้กับอิตาลี สัญญาฉบับนี้ลงนามในวันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 1866 โดยมีกำหนดอายุของสัญญาเพียงสามเดือนเท่านั้น¹⁶

10. สงครามออสเตรีย-ปรัสเซีย หรือสงครามเจ็ดสัปดาห์ เพื่อความเป็นผู้นำของชนชาติเยอรมัน

กลางเดือนเมษายน ค.ศ. 1866 ออสเตรียต้องการที่จะให้ความดึงเครียดระหว่างเยอรมันทั้งสองยุติลง ออสเตรียจึงเสนอให้มีการประชุมลดอาวุธ บิสมาร์ครู้ทันทีว่า แผนการนี้ของตนได้ถูกทำลายลง แต่เพื่อไม่ไห้ประเทศต่างๆ เห็นว่าเขาฝักใฝ่ในสงคราม บิสมาร์คจึงยอมรับข้อเสนองของออสเตรีย อย่างไรก็ตาม เมื่อออสเตรียได้ข่าวว่าอิตาลีกำลังระดมพลและ

¹⁵Göbel ; Op.cit., p.185.

¹⁶Gebhardt I I I ; Op.cit., p.192.

เสริมสร้างกำลังทัพของอิตาลีอย่างเร่งด่วน วันที่ 26 เมษายน ค.ศ. 1866 ออสเตรียจึงสั่งให้มีการเสริมกำลังกองทัพภาคใต้ของตน ซึ่งติดกับพรมแดนของอิตาลี บิสมาร์คเมื่อทราบข่าวการเพิ่มกำลังกองทัพของอิตาลีและการเสริมกำลังกองทัพทางภาคใต้ของออสเตรีย ในเดือนพฤษภาคม บิสมาร์คได้สั่งให้รัสเซียเตรียมกองทัพขึ้นบ้าง ระหว่างที่เหตุการณ์กำลังตึงเครียดอยู่นั้น พระเจ้านโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศส ซึ่งมีความประสงค์ที่จะผนวกดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำไรน์ (Rhein) เข้ากับฝรั่งเศสจึงถือโอกาสเข้าเกี่ยวข้อง โดยการเสนอตัวเข้าทำการไกล่เกลี่ย พระเจ้านโปเลียนได้เสนอให้มีการประชุมเพื่อทำการแบ่งแคว้นเวเนเทียนและแคว้นซเลสวิก-โฮลสไตน์ กันใหม่ บิสมาร์กได้ตอบตกลงทันที แต่ออสเตรียตอบปฏิเสธ เพราะถือว่าเป็นเรื่องของชนชาติเยอรมันที่จะทำการตกลงกันเอง วันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 1866 รัฐบาลของออสเตรียได้ลงคะแนนเสียง 9 ต่อ 6 ให้ทำการระดมพลและจัดกองทัพทั่วประเทศ พร้อมกันนี้ออสเตรียได้ประกาศที่จะรักษาสีทิวและอธิปไตยของตนในแคว้นโฮลสไตน์ด้วย จึงทำให้ปรัสเซียไม่พอใจ วันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1866 ทหารปรัสเซียในแคว้นซเลสวิกได้ถือสิทธิในการเดินทางผ่านแคว้นโฮลสไตน์ ตามข้อตกลงแห่งเมือง บาด กาสไตน์ เพื่อจะเดินทางกลับปรัสเซีย ทหารปรัสเซียจึงเกิดปะทะกับทหารออสเตรียที่ประจำอยู่ในแคว้นโฮลสไตน์ การปะทะครั้งนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดสงครามใหญ่ระหว่างปรัสเซียกับออสเตรียในอีกสองวันต่อมา คือวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ. 1866 เจ้านครและเจ้าผู้ปกครองแคว้นต่างๆ ของชนชาติเยอรมันที่อยู่ทางภาคใต้และภาคตะวันตกของแคว้นปรัสเซีย ต่างก็เชื่อมั่นว่า ออสเตรียซึ่งขณะนั้นเป็นประเทศมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ประเทศหนึ่งของยุโรป จะต้องชนะปรัสเซียเป็นแน่ พวกเขาจึงเข้าข้างออสเตรีย ปรัสเซียจึงต้องทำสงครามกับชาวเยอรมันส่วนใหญ่¹⁷

11. สหภาพเยอรมันทางเหนือ

ด้วยความสามารถของทหารปรัสเซียภายใต้การนำของ นายพลเฮลมูทซ์ โบลเพ่

---

¹⁷Suchenwirth : Op.cit., p.478.

(Helmuth Molke) ซึ่งขณะนั้นมีอายุถึง 66 ปี กองทัพของปรัสเซียมีทหารเพียง 50,000 คน สามารถชนะกองทัพของออสเตรียซึ่งมีกำลังรบถึง 238,000 คน กับทหารของแคว้นซัคเซิน (Sachsen) ซึ่งมีประมาณ 23,000 คน รวมทั้งทหารของนครรัฐและแคว้นอื่นๆ อีก¹⁸ ที่เมืองซาดอวา (Sadowa) ซึ่งเป็นเมืองเล็กๆ ที่อยู่ทางเหนือของเมืองเคอนิกเกรทซ์ (Königgrätz) ในเวลาเพียง 7 สัปดาห์ วันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ. 1866 ออสเตรียขอยุติสงครามที่เมืองนิคอลส์บวร์ก (Nikolsburg) ในแคว้นเมย์เรน (Mähren) ในการประชุมเพื่อทำสัญญาสันติภาพระหว่างออสเตรีย-ปรัสเซีย ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงปราก (Prague) ในวันที่ 23 สิงหาคม ค.ศ. 1866 ออสเตรียต้องยอมรับว่า ปรัสเซียมีอำนาจในการปกครองดินแดนของชนชาติเยอรมันทางภาคเหนือตั้งแต่แม่น้ำไมน์ (Main) ขึ้นไป เป็นอันว่าปรัสเซียสามารถตัดอำนาจของออสเตรียออกจากการเป็นผู้นำของชนชาติเยอรมันทั้งหมด ปรัสเซียจึงประกาศยกเลิกสหพันธรัฐเยอรมัน พร้อมกันนี้ ปรัสเซียได้จัดตั้งสหภาพเยอรมันทางเหนือ โดยมีปรัสเซียเป็นผู้นำ นอกจากนี้แล้ว ออสเตรียยังต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามเป็นเงิน 20,000,000 ทาลเลอร์ และยังคงยกแคว้นเวเนเทียนาให้กับอิตาลีอีกด้วย

12. ความขัดแย้งระหว่างฝรั่งเศส-ปรัสเซีย

เมื่อสงครามปรัสเซีย-ออสเตรียสิ้นสุดลง จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศส ทรงแสดงท่าทีที่จะขอผลประโยชน์จากปรัสเซีย นโปเลียนที่ 3 ทรงอ้างว่า บิสมาร์คได้สัญญากับพระองค์ที่เมืองไบอาร์ริทซ์ ขอให้ฝรั่งเศสวางตัวเป็นกลางในการทำสงครามระหว่างปรัสเซีย-ออสเตรีย ถ้าปรัสเซียชนะในสงครามครั้งนี้ บิสมาร์คยินดีที่จะสนับสนุนให้ฝรั่งเศสผนวกดินแดนบนฝั่งซ้ายแม่น้ำไรน์ รวมทั้งเมืองไมนซ์ (Mainz) และดินแดนบางส่วนของแคว้นพาลซ์ (Pfalz) แต่บิสมาร์คซึ่งถือว่า เขาเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของชนชาติเยอรมันทั้งหมด ไม่สามารถที่จะตอบสนองตามข้อเรียกร้องและข้อกล่าวอ้างของพระเจ้านโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศสได้ เมื่อ

¹⁸Suchenwirth : *ibid.*, p. 480.

จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศส เห็นว่าพระองค์ไม่สามารถที่จะเรียกร้องผลประโยชน์จาก บิสมาร์คได้ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1867 พระองค์ทรงติดต่อขอซื้อแคว้นลักเซิมบวร์ก (Luxemburg) จากพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 3 (Wilhelm III) กษัตริย์แห่งเนเธอร์แลนด์ แต่เนื่องจากลักเซิมบวร์กเคยเป็นสมาชิกของสหพันธรัฐเยอรมันมาก่อน ชาวเยอรมันส่วนใหญ่จึงไม่พอใจและทำการประท้วงต่อกษัตริย์แห่งเนเธอร์แลนด์ ด้วยแรงบีบคั้นจากชาวเยอรมันนี้เอง พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 3 แห่งเนเธอร์แลนด์จึงตอบปฏิเสธพระเจ้านโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศส พระเจ้านโปเลียนที่ 3 จึงทรงพยายามหาทางที่จะผนวกดินแดนบางส่วนของเบลเยียม โดยอ้างว่า ฝรั่งเศสได้ช่วยพัฒนาและช่วยเหลือทางด้านอุตสาหกรรมให้แก่เบลเยียมเป็นจำนวนมาก บิสมาร์คเมื่อทราบเรื่องนี้ เขาประกาศคัดค้านการกระทำของฝรั่งเศสอย่างรุนแรง อังกฤษซึ่งไม่เห็นด้วยกับการกระทำของฝรั่งเศส จึงได้ร่วมคัดค้านด้วย ทำให้พระเจ้านโปเลียนที่ 3 ทรงโกรธแค้นบิสมาร์คเป็นอย่างมาก พระองค์จึงทำการปรับปรุงกองทัพของฝรั่งเศส พร้อมกันนี้ก็พยายามสร้างสัมพันธภาพกับอิตาลีและออสเตรีย-ฮังการี ขึ้นมาใหม่¹⁹ ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1868 พระนางอิสซาเบลลา (Isabella) แห่งสเปน ซึ่งทำการปกครองสเปนอย่างกตัญญู ประชาชนสเปนจึงทำการปฏิวัติและขับพระนางออกจากราชบัลลังค์ หลังจากนั้นรัฐบาลสเปนพยายามสืบหาเชื้อพระวงศ์ที่นับถือศาสนาโรมันคาทอลิก เพื่อให้มาปกครองประเทศสเปน ในระยะแรกๆ ของ ค.ศ. 1870 รัฐบาลสเปนได้ตัดสินใจที่จะเลือก เจ้าชายเลอโอบอลด์ แห่งโฮเฮินซอลเลิร์น - ซิกมาริงเก็น (Leopold von Hohenzollern-Sigmaringen) ซึ่งเคร่งศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และทรงเป็นญาติห่างๆ กับพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซีย ในขณะที่เดียวกันพระองค์ก็ทรงเป็นญาติกับจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศสด้วย ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงเป็นหลานของพระนางสเตฟานี โบฮานส์ แห่งบาเดน (Stephanie Beauharnais von Baden) ซึ่งเป็นญาติกับพระมารดาของจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศส²⁰ จึงนับได้ว่า เจ้าชายเลอโอบอลด์ ทรงเป็นผู้มีคุณสมบัติตามความประสงค์ของสเปน ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1870 เจ้า

---

¹⁹Göbel ; Op.cit., p. 185.

²⁰Suchenwirth : Op.cit., p.485.

ชายเลอโรบลด์เสด็จไปเยี่ยมพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซียที่กรุงเบอร์ลิน²¹ เมื่อพระเจ้านโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศสทรงทราบเรื่องนี้ พระองค์ทรงตกพระทัยมาก เพราะเกรงว่าพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซียจะทรงสนับสนุนเจ้าชายเลอโรบลด์ วันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 1870 รัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศส ดยุก เดอ กรามองท์ (Duc de Gramont) ได้ประกาศในรัฐสภาว่าฝรั่งเศสจะยอมมาที่เจ้าชายเลอโรบลด์ เป็นกษัตริย์แห่งสเปนไม่ได้ วันที่ 9 กรกฎาคม เออัครราชทูตฝรั่งเศสประจำปรัสเซีย นายแวงของ เบนเนดีตตี (Vincent Benedetti) ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซีย ที่วังพักร้อนในเมืองเอมส์ (Ems) เพื่อขอให้พระเจ้าวิลเฮล์มช่วยขอรับรองเจ้าชายเลอโรบลด์ ให้ปฏิเสธตำแหน่งกษัตริย์แห่งสเปน พระเจ้าวิลเฮล์มทรงเกรงว่าจะเสียมิตรภาพที่ดีกับฝรั่งเศส พระองค์จึงทรงรับคำ แต่แล้ววันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1870 นายเบนเนดีตตี ได้ขอเข้าเฝ้าพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซียอีก เพื่อขอให้พระเจ้าวิลเฮล์มทรงประกาศยืนยันเป็นทางการว่า จะไม่มีสมาชิกของราชวงศ์โฮเฮนโซลเลิร์นเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับราชบัลลังก์ของสเปน พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซียจึงทรงพระพิโรธมาก พระองค์ทรงสั่งให้เลขานุการราชสำนักออกมาแจ้งว่าเออัครราชทูตฝรั่งเศสทราบว่า พระองค์ทรงปฏิเสธชื่อเรียกร่องของฝรั่งเศส และทรงปฏิเสธการขอเข้าพบครั้งนี้ของเออัครราชทูตฝรั่งเศสด้วย นอกจากนี้แล้วพระองค์ยังสั่งให้เลขานุการราชสำนักโทรเลขด่วนไปเล่าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้บิสมาร์คทราบ บิสมาร์คซึ่งขณะนั้นกำลังพักผ่อนอยู่ที่เมืองวารซิน (Varzin) ในแคว้นพอมเมอเรน (Pommern) เมื่อได้รับโทรเลข เขาจึงรีบเดินทางกลับกรุงเบอร์ลิน บิสมาร์คถือว่าการกระทำของเออัครราชทูตฝรั่งเศสเป็นการเหยียบหยามกษัตริย์แห่งปรัสเซียอย่างมาก เขาจึงตัดต่อข้อความในโทรเลข แล้วส่งเป็นเรื่องสั้นๆ เน้นถึงตอนที่เออัครราชทูตฝรั่งเศสขอเข้าเฝ้าพระเจ้าวิลเฮล์มแห่งปรัสเซียในครั้งที่ 2 ไปลงหนังสือพิมพ์ต่างๆ ทำให้ประชาชนของประเทศทั้งสอง

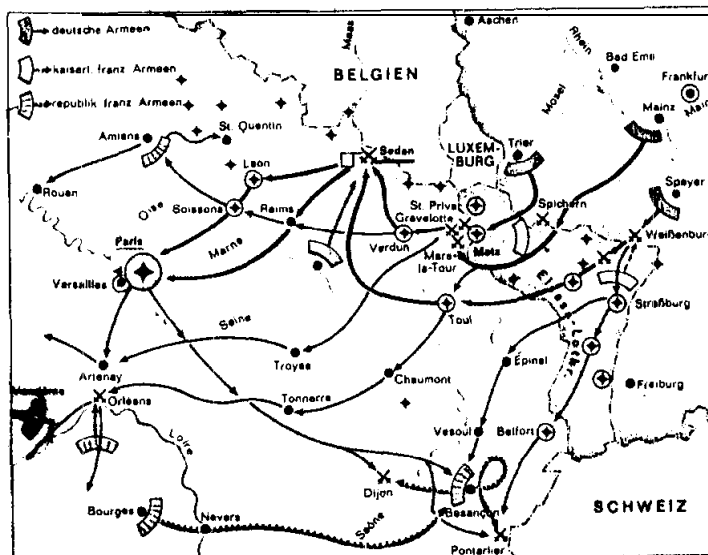
---

²¹ในหนังสือของ Gebhardt III ; Op.cit., p.211. อ้างว่านายพล พรหมของสเปนไม่ได้เดินทางไปปรึกษากับพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซีย ที่กรุงเบอร์ลินในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1870 ถึงเรื่องเกี่ยวกับบัลลังก์สเปนและเจ้าชายเลอโรบลด์

ต่างก็ไม่พอใจในการกระทำของผู้นำประเทศฝ่ายตรงข้าม ประชาชนของประเทศทั้งสองจึงมีปฏิกิริยารุนแรงต่อกันมากขึ้น²²

13. สงครามฝรั่งเศส-ปรัสเซีย

วันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1870 ฝรั่งเศสส่งระดมพลทั่วประเทศ วันที่ 15 กรกฎาคม เดอ กรามองท์ ประกาศว่า ความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศส-ปรัสเซีย ไม่มีทางคืนดีกันได้ วันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1870 รัฐบาลฝรั่งเศสประกาศสงครามกับปรัสเซีย วันที่ 19 กรกฎาคม บิสมาร์ค

Der Deutsch-Französische Krieg 1870/71

ได้แจ้งข่าวสงครามไปที่สหภาพเยอรมันทางเหนือทราบ เจ้าผู้ครองนครของสหภาพเยอรมันทางเหนือทั้งหมดและเจ้าผู้ครองนครรัฐเยอรมันทางใต้ก็สามแคว้น คือ บาเยิร์น (Bayern)

²²Göbel, *Op.cit.*, p.186.

เวือร์ทเทิมแบร์ก (Württemberg) และซัคเซิน (Sachsen) ต่างก็ประกาศช่วยปรัสเซียทำการรบ²³ ฝรั่งเศสจัดทัพเป็นสองกอง ทัพแรกตั้งมั่นอยู่ที่เมืองเมทซ์ (Metz) ภายใต้การควบคุมของจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 และนายพลบาเซน (Bazaine) ทัพที่สองตั้งมั่นอยู่ที่เมืองสตราสบูร์ก (Strasbourg) ภายใต้ การควบคุมของนายพล มัค มาฮอง (Mac Mahon) ส่วนเยอรมันจัดกองทัพออกเป็นสามทัพภายใต้การบัญชาของนายพล เฮลมุท โลมท์เค (Helmuth Moltke) ทัพเหนืออยู่ภายใต้การควบคุมของนายพล สไตน์เมทซ์ (Steinmetz) ทัพกลางอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าชายฟรีดริช คาร์ล (Friedrich Karls) ทัพใต้อยู่ภายใต้การควบคุมของมกุฎราชกุมาร แห่งปรัสเซีย เจ้าชายฟรีดริช วิลเฮล์ม²⁴ (Friedrich Wilhelm) และนายพลบลูเมนทาล (Blumenthal) วันที่ 1 กันยายน ค.ศ.1870 กองทัพของจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศส ประสบกับความเสียหายอย่างยับเยินที่เมืองเซดาน (Sedan) พระองค์จึงประกาศยอมแพ้แก่เยอรมัน แต่พวกนายทหารฝรั่งเศสไม่ยอมรับการประกาศของจักรพรรดินโปเลียน พวกนายทหารฝรั่งเศสจึงทำการรบต่อ เมื่อจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศสทรงเห็นว่า ทหารไม่เชื่อฟังคำสั่งของพระองค์แล้ว พระองค์จึงทำการติดต่อขอมอบตัวกับพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซีย พระองค์ทรงได้รับการต้อนรับและให้พำนักอยู่ที่คฤหาสน์ วิลเฮล์มโฮเฮ (Wilhelm Hohe) ซึ่งอยู่ใกล้ๆ เมืองคาสเซส²⁵

---

²³Suchenwirth, Op.cit., p.486.

²⁴มกุฎราชกุมารแห่งปรัสเซีย เจ้าชายฟรีดริช วิลเฮล์ม (Friedrich Wilhelm) เมื่อเสกสมรสกับพระนางวิกตอเรีย (Victoria) เจ้าหญิงแห่งอังกฤษแล้ว พระองค์ทรงใช้พระนามว่า ฟรีดริชที่ 3 เสด็จสวรรคตเมื่อปี ค.ศ. 1888

²⁵Göbel, Op.cit., p.187.

14. จักรวรรดิเยอรมัน (ครั้งที่ 2)

เมื่อข่าวการมอบตัวของ

จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศส

แพร่มาถึงกรุงปารีส ในวันที่ 1 กันยายน

ค.ศ. 1870 ชาวปารีสต่างก็รู้สึกเสีย

เกียรติและโกรธแค้นจักรพรรดิของตน

เป็นอย่างมาก ชาวปารีสจึงก่อการ

จลาจลขึ้น พระนางอู๋ยีน (Eugenie)

พระราชชายาของจักรพรรดินโปเลียนที่ 3

เสด็จหนีไปอังกฤษ นักการเมืองที่มีชื่อ

เสียงของฝรั่งเศสขณะนั้น เช่น เลออง

กอมเบตต้า (Leon Gambetta) ยูลส์ ฟาฟร์ (Jules Favre) และนายพล โทรจู (Gen.

Trochu) ได้จัดตั้งรัฐบาลใหม่และประกาศให้ฝรั่งเศสเป็นสาธารณรัฐ (เป็นครั้งที่ 3) โดยมีกอม

เบตต้าเป็นประธานาธิบดี กอมเบตต้าเห็นว่าทหารเยอรมันบุกมาเกือบถึงนครปารีสแล้ว เขาจึง

สั่งย้ายที่ทำการของรัฐบาลจากกรุงปารีสไปอยู่ที่เมืองตูร์ (Tours) วันที่ 12 มกราคม ค.ศ.

1871 ก็ต้องย้ายจากเมืองตูร์ไปอยู่ที่เมืองบอร์โดซ์ (Bordeaux) วันที่ 18 มกราคม ค.ศ. 1871

กองทัพของเยอรมันสามารถบุกเข้านครปารีสได้ บิสมาร์คได้ประกาศ ณ ห้องกระจกแห่งพระราชวัง

แวร์ซายส์ (Versailles) ตั้งจักรวรรดิเยอรมัน โดยมีพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซียทรง

เป็นจักรพรรดิพระองค์แรก (Kaiser Wilhelm I) กอมเบตต้าพยายามปลุกใจให้ทหาร

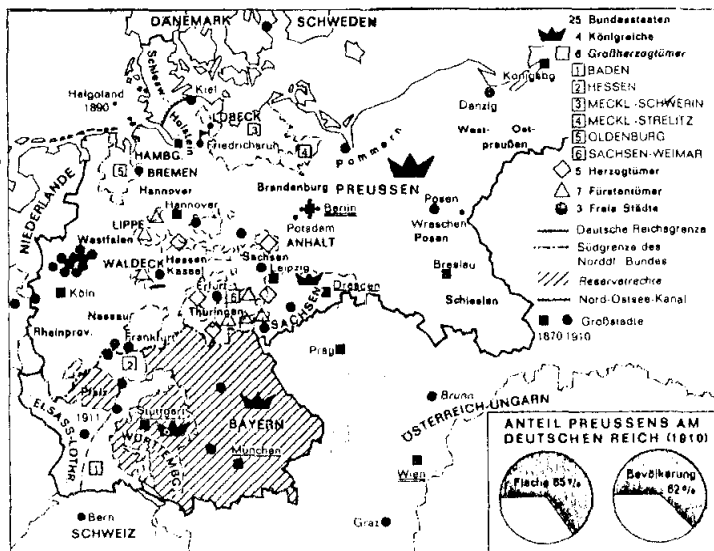
ฝรั่งเศสทำการต่อต้านทหารเยอรมัน แต่ไม่ประสบผล เขาจึงลาออกจากตำแหน่ง ในวันที่ 6

กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1871 ที่ประชุมจึงเลือกและแต่งตั้งนายพล ออดอล์ฟเทียร์ (Adolphe Thiers)

เป็นประธานาธิบดีแทน วันที่ 26 กุมภาพันธ์ รัฐบาลฝรั่งเศสติดต่อขอทำการสงบศึกกับเยอรมัน แต่

เนื่องจากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงในเรื่องค่าปฏิกรรมสงครามและการยึดครองดินแดนบางส่วน

ของฝรั่งเศส จึงทำให้ไม่สามารถตกลงกันได้ อย่างไรก็ตาม ในวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ.

Das Deutsche Reich 1871-1914

1871 ผู้แทนของฝรั่งเศสได้เดินทางไปเซ็นสัญญากับเยอรมันที่เมืองฟรังค์พวร์ท โดยฝรั่งเศสยอมจ่ายค่าบงกกรรมสงครามให้กับเยอรมันเป็นเงินจำนวนห้าพันล้านฟรังค์ และต้องยอมยกแคว้น เอ็ลซาส-โลทลิ่งเก็น (ElsaB-Lothringen) ให้กับเยอรมันด้วย²⁶

15. การปกครองของจักรวรรดิเยอรมัน

หลังจากที่บิสมาร์ควรวบรวมนครรัฐและแคว้นต่างๆ ในดินแดนของสหพันธรัฐเยอรมันให้มารวมกับแคว้นปรัสเซีย และประกาศตั้งเป็นจักรวรรดิเยอรมัน (ครั้งที่ 2) ใน ค.ศ. 1871 ได้เรียบร้อยแล้ว เขาพยายามเปลี่ยนแปลงนโยบายเก่าๆ ที่แข็งกร้าวของเขาให้นิ่มนวลและมีการประนีประนอมมากขึ้น เขาประกาศว่า ความสามัคคีและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศที่เพิ่งก่อสร้างตนขึ้นมาใหม่ๆ สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมหาอำนาจของโลกได้ บิสมาร์ควยายามปรับปรุงบ้านเมืองในทุกวิถีทาง ในขั้นแรก เขาแบ่งการปกครองของจักรวรรดิออกเป็น 25 รัฐ ให้เจ้าผู้ครองนครรัฐของแต่ละรัฐยังคงมีอำนาจและสิทธิพิเศษบางประการในการปกครองภายในรัฐของตนเอง เช่น การเก็บภาษี การจัดการศึกษา การสาธารณสุข การจัดการกรรมสิทธิ์ที่ดิน ส่วนรัฐบาลกลางของจักรวรรดิคุมอำนาจในด้านการต่างประเทศ การทหาร การพาณิชย์ (ทั้งภายในและภายนอกจักรวรรดิ) กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา นอกจากนี้แล้ว บิสมาร์คยังทำการจัดตั้งสถาบันนิติบัญญัติของจักรวรรดิขึ้น ซึ่งประกอบด้วยสองสภา คือ 1. สภากรรมมาธิการสหพันธ์ (บุนเดสราท Bundesrat) ประกอบด้วยผู้แทนจากรัฐบาลแห่งรัฐต่างๆ 2. สภาแห่งจักรวรรดิ (ไรชท์ทาก Reichstag) ซึ่งเป็นผู้แทนราษฎรโดยตรง อย่างไรก็ตาม อำนาจการปกครองจักรวรรดิเยอรมันทั้งหมดยังเป็นสิทธิผูกขาด ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์จักรพรรดิและอัครเสนาบดีแห่งปรัสเซีย²⁷

²⁶Suchenwirth, Op.cit., pp.485491. Gobel, I.bid., pp.185189.

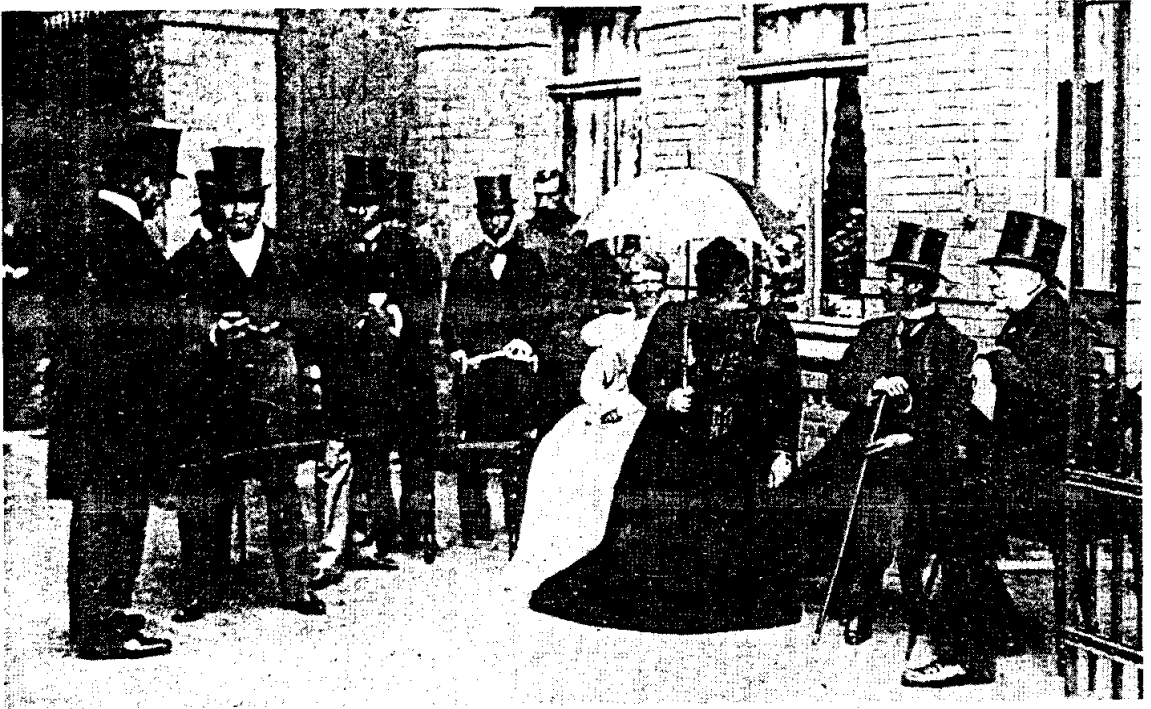
²⁷Gebhardt III, Op.cit., p.225.

16. การปรับปรุงกฎหมาย ระบบเงินตราและการทำให้จักรวรรดิเยอรมันเป็นประเทศอุตสาหกรรม

บิสมาร์คในฐานะอัครมหาเสนาบดีแห่งปรัสเซียและนายกรัฐมนตรี แห่งจักรวรรดิเยอรมันได้สั่งให้เจ้านครรัฐต่างๆ ทำการปรับปรุงกฎหมายและระบบเงินตราของนครรัฐต่างๆ ให้เป็นอย่างเดียวกัน เขาได้จัดตั้งการรถไฟ การไปรษณีย์และการโทรเลขแห่งชาติขึ้น ใน ค.ศ. 1880 เขาออกกฎหมายเพื่อควบคุมการอุตสาหกรรมและปรับปรุงสวัสดิการกรรมกรให้มีสภาพดีขึ้น หลังจากนี้กฎหมายเกี่ยวกับการประกันสังคมก็ค่อยๆ ออกมาทีละฉบับ ตั้งแต่ ค.ศ. 1883-1884 โดยมีสาระสำคัญคือ ให้นายจ้างจ่ายค่ารักษาพยาบาลและค่าแรงงานแก่ลูกจ้างในยามเจ็บป่วยด้วย เพื่อเป็นการช่วยเกษตรกรเยอรมัน ใน ค.ศ. 1885 บิสมาร์คได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการเก็บภาษีสินค้าเข้าด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพืชผลจากต่างประเทศจะถูกเก็บภาษีอย่างรุนแรง ค.ศ. 1887 ออกกฎหมายให้กรรมกรหยุดงานในวันอาทิตย์ ห้ามใช้แรงงานผู้หญิง และเด็กในเหมืองแร่และโรงงานอุตสาหกรรมหนัก ค.ศ. 1889 ออกกฎหมายเกี่ยวกับการให้บำนาญสำหรับกรรมกรที่พ้นอายุการทำงานหรือกรรมกรที่ได้รับอุบัติเหตุจนไม่สามารถทำงานได้ต่อไป ด้วยเหตุนี้กรรมกรของประเทศเยอรมนี ในปลายศตวรรษที่ 19 ตั้งแต่ประมาณ 1890 จึงมีฐานะและความ เป็นอยู่ดีกว่ากรรมกรในประเทศอื่นๆ ของยุโรป เป็นเหตุให้อุตสาหกรรมของจักรวรรดิเยอรมัน ซึ่งเริ่มต้นช้ากว่าประเทศอื่นๆ ในยุโรป แต่กลับเจริญไปได้รวดเร็วกว่า ตั้งแต่ ค.ศ. 1895 ประเทศเยอรมนีกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมเต็มตัว จำนวนเกษตรกรของเยอรมันเหลือเพียง 37% ของพลเมืองเยอรมัน²⁸

---

²⁸ม.ร.ว.แสงโรสม เกษมศรี, อ้างแล้ว, หน้า 394.

KING CHULALONGKORN VISITED OTTO VON BISMARCK AND HIS DAUGHTER AT THE CASTLE IN FRIEDRICHSRUH, HAMBURG ON SEPTEMBER 2, 1898.

2 นโยบายต่างประเทศของจักรวรรดิเยอรมันในสมัยของบิสมาร์ค ค.ศ. 1871-1890

1. นโยบายทางการทูตของบิสมาร์ค

หลังจากที่บิสมาร์ครวบรวมนครรัฐและแคว้นต่างๆ ในดินแดนของสหพันธรัฐเยอรมันให้มารวมกับแคว้นปรัสเซีย และประกาศตั้งเป็นจักรวรรดิเยอรมัน (ครั้งที่ 2) ใน ค.ศ. 1871 ได้เรียบร้อยแล้ว บิสมาร์คมีความเห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประเทศที่เกิดใหม่ เป็นปึกแผ่นและสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมหาอำนาจของโลก นอกจากความสามัคคีและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศแล้ว ยังต้องอาศัยนโยบายต่างประเทศที่ดีด้วย ฉะนั้น เขาจึงเปลี่ยนนโยบายจากการใช้กำลัง เป็นการทาสัญญาเพื่อแสวงหาสัมพันธภาพที่ดีทางการทูตกับประเทศต่างๆ ในขั้นแรกบิสมาร์คพยายามสร้างมิตรภาพที่ดีกับรัสเซียให้กระชับมั่นคงยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกัน เขาพยายามหาทางประนีประนอมกับฝรั่งเศส โดยการพยายามร่อนอ่อนผ่อนตามนโยบายต่างประเทศของฝรั่งเศส ซึ่งขณะนั้นฝรั่งเศสกำลังสนใจอยู่กับการแสวงหาอาณานิคม บิสมาร์คคิดว่า ทราบาคที่ฝรั่งเศสยังสนใจอยู่กับการแสวงหาอาณานิคม ฝรั่งเศสก็ยังไม่คิดที่จะทำสงครามเพื่อเป็นการแก้แค้นเยอรมันเป็นแน่ อย่างไรก็ตาม บิสมาร์คไม่ได้ไว้วางใจฝรั่งเศสเลย เขาคอยเฝ้าดูท่าทีของฝรั่งเศสตลอดเวลาและคอยขัดขวางไม่ให้ฝรั่งเศสมีมิตรภาพที่ดีกับประเทศต่างๆ ในขณะเดียวกัน บิสมาร์คพยายามติดต่อและทาสัญญาที่จะไม่รุกรานหรือบุกรุกซึ่งกันและกันกับประเทศต่างๆ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของประเทศเยอรมนี สัญญาที่บิสมาร์คทำกับนานาประเทศ ถึงแม้จะเป็นสัญญาที่ไม่รุกรานหรือบุกรุกใคร แต่ก็ยังเป็นสัญญาลับแทบทั้งสิ้น นักการเมืองของประเทศต่างๆ จึงไม่ไว้วางใจในท่าทีของบิสมาร์ค แม้แต่นักการเมืองของประเทศเยอรมนีเอง ก็ยังไม่ค่อยรู้ถึงนโยบายที่แท้จริงของบิสมาร์ค ฉะนั้นเมื่อบิสมาร์คลาออกจากราช ใน ค.ศ. 1890 จึงไม่มีนักการเมืองคนใดของประเทศเยอรมนีที่สามารถดำเนินนโยบายทางการทูตของบิสมาร์คต่อไปได้¹

¹Gebhardt III, *Op.cit.*, p. 321.

2. สันนิบาตสามจักรพรรดิ (Dreikaiserbund หรือ League of three Emperors)

ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1872 พระเจ้าฟรานซ์ โยเซฟ (Franz Josef) จักรพรรดิแห่งออสเตรีย เสด็จประพาสกรุงแบร์ลิน เนื่องจากก่อนหน้านี้พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 จักรพรรดิแห่งจักรวรรดิเยอรมันได้เสด็จประพาสเมืองซาลซ์บวร์ก (Salzburg) ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของออสเตรียมาก่อน การประพาสกรุงแบร์ลินของพระเจ้าฟรานซ์ โยเซฟ ครั้งนี้จึงเป็นการมาเยือนตอบ ซึ่งบังเอิญได้มาพบกับพระเจ้าซาร์ อเล็กซานเดอร์ที่ 2 แห่งรัสเซีย ซึ่งกำลังประพาสกรุงแบร์ลินอยู่ในขณะนั้น จักรพรรดิทั้งสามพระองค์จึงได้มีโอกาสสนทนาเกี่ยวกับเรื่องการเมืองของประเทศทั้งสาม และต่างก็มีความคิดเห็นว่า ประเทศทั้งสามควรจะร่วมมือกันพัฒนาและทำการป้องกันประเทศร่วมกัน วันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ. 1873 พระเจ้าฟรานซ์ โยเซฟ และพระเจ้าซาร์ อเล็กซานเดอร์ที่ 2 แห่งรัสเซีย ได้ลงนามในสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันของประเทศ ทั้งสองจากการรุกรานของประเทศอื่นๆ วันที่ 22 ตุลาคม ค.ศ. 1873 พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งจักรวรรดิเยอรมัน ได้ขอเป็นสมาชิกของสัญญาฉบับนี้ด้วย พระองค์ได้ลงนามในสัญญาฉบับนี้ที่ปราสาทเชินบรุนน์ (Schönbrunn) ในกรุงเวียนนา สนธิสัญญาฉบับนี้จึงได้ชื่อว่า สันนิบาตสามจักรพรรดิ ซึ่งมีข้อความสำคัญว่า จักรพรรดิทั้งสามพระองค์จะสามัคคีกลมเกลียวกัน เพื่อความปลอดภัยของทั้งสามประเทศและเพื่อความสงบสุขของยุโรป²

3. ความหวาดระแวงของปิสมาร์ค

ใน ค.ศ. 1875 ฝรั่งเศสสามารถจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้กับประเทศเยอรมนีได้หมด ฝรั่งเศสจึงทำการปรับปรุงประเทศและได้ออกกฎหมายให้เพิ่มกำลังรบทุกเหล่าทัพ การกระทำของฝรั่งเศสอย่างรีบเร่งนี้ ทำให้ปิสมาร์คซึ่งหวาดเกรงต่อการแก้แค้นของฝรั่งเศสตลอดเวลาเกิดความระแวงต่อท่าทีของฝรั่งเศสเป็นอย่างมาก วันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 1875 ปิสมาร์คได้สั่ง

---

²Göbel, *Op.cit.*, p.190.

าห์หนังสือพิมพ์ในประเทศเยอรมนีลงข่าวเป็นเชิงเตือนว่า เขาได้กลิ่นไอสงคราม ข่าวดังกล่าว พาดหัวเป็นภาษาเยอรมันว่า Ist Krieg in Sicht? แปลเป็นภาษาไทยตามตัวอักษรได้ว่า "สงครามอยู่ในสายตาแล้วหรือ" ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตือนให้ประชาชนในประเทศเยอรมนี ตระหนักถึงภัยของสงครามที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อไรก็ได้ การกระทำของบิสมาร์คนี้ นอกจากจะเป็น การเตือนให้ชาวเยอรมันระวังภัยจากสงครามที่อาจจะเกิดจากประเทศฝรั่งเศสแล้ว ยังทำให้ ประเทศมหาอำนาจต่างๆ ของยุโรปเกิดความเคลงใจในท่าทีของบิสมาร์คอีกด้วย อังกฤษ ฝรั่งเศสและรัสเซียถึงกับส่งผู้แทนของตนไปกรุงแบร์ลิน เพื่อเตือนมิให้บิสมาร์คดูว่า บิสมาร์คจึง จำต้องสงบใจและเฝ้าดูท่าทีของฝรั่งเศสอย่างเงิบๆ³

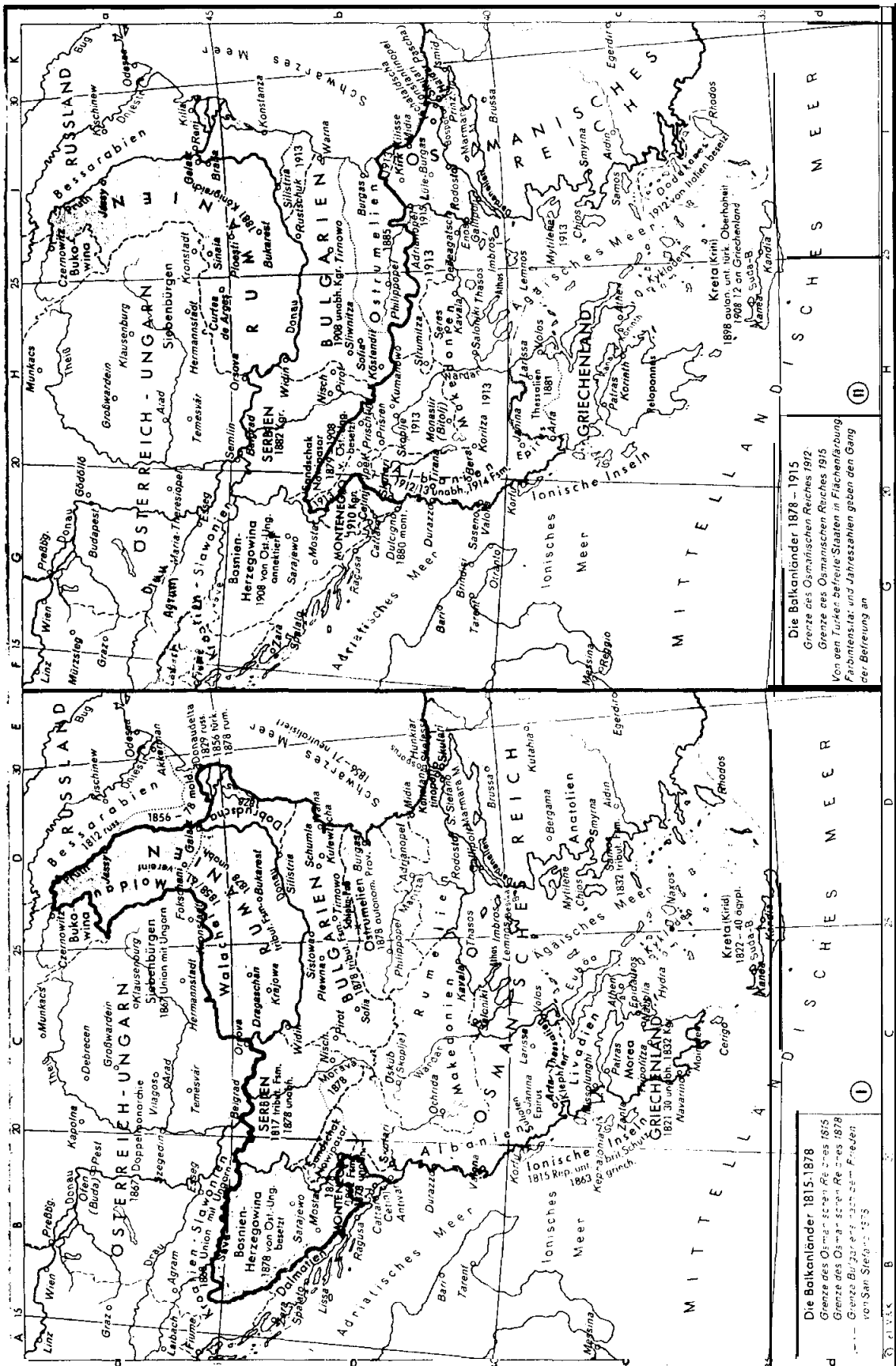
4. ความวุ่นวายในแหลมบัลข่าน

ใน ค.ศ. 1875 อาณาจักรออตโตมาน หรือตุรกี ได้ออกกฎหมายบังคับให้พวกสลาฟใน แคว้นบอสเนีย (Bosnien หรือ Bosnia) แฮร์เซโกวีนา (Herzegovina) และบัลกาเรีย (Bulgaria) ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของพวกเตอร์ก นับถือศาสนาอิสลาม พวกสลาฟในแคว้นทั้ง สาม จึงก่อการจลาจลขึ้น ตุรกีจึงส่งทหารเข้าทำการปราบ ทำให้พวกสลาฟที่นับถือคริสต์ศาสนา ในแหลมบัลข่าน (Balkan) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกสลาฟในแคว้นเซอร์เบีย (Serbien หรือ Serbia) และมอนเตเนโกร (Montenegro) ไม่พอใจ จึงให้ความช่วยเหลือและร่วมต่อต้าน การปกครองแบบจักรวรรดินิยมของตุรกี ตุรกีจึงทำการปราบพวกสลาฟอย่างทารุณ ทำให้ประเทศต่างๆ ทางยุโรปตะวันตกไม่พอใจ รัสเซียซึ่งมีขอบเขตทางกับตุรกี ในเรื่องที่ดินและต้อง การขยายอำนาจเข้ามาในแหลมบัลข่านอยู่แล้ว จึงถือโอกาสเข้าแทรกแซงทางการเมือง โดยการอ้างตนเป็นผู้คุ้มครองพวกสลาฟทั้งแหลมบัลข่าน การกระทำของรัสเซียนี้ ทำให้ออสเตรีย-ฮังการี ซึ่งกำลังสนใจและต้องการขยายอำนาจเข้าไปในแหลมบัลข่านเช่นกัน เกิดความระแวง ว่า รัสเซียจะเข้าควบคุมอำนาจในแหลมบัลข่านทั้งหมด ออสเตรีย-ฮังการี จึงแสดงท่าทีสนับ

---

³Ploetz, *Op.cit.*, p.886.

Balkanländer 1815-1915

Die Balkanländer 1815-1878
 Grenze des Osmanischen Reiches 1878
 Grenze des Osmanischen Reiches 1915
 Grenze des Osmanischen Reiches 1878
 Grenze des Osmanischen Reiches 1915
 von San Stefano 1878
 von San Stefano 1878

Die Balkanländer 1878-1915
 Grenze des Osmanischen Reiches 1915
 Grenze des Osmanischen Reiches 1915
 Von den Türkei befreite Staaten in Flächenänderung
 Farbintensität und Jahreszahlen geben den Gang
 der Befreiung an

Vgl. EUROPA 1815: 102 (103) u. 1914: 106 (107)
 Sprachen 1910: 101; Osmanen (77)

Maßstab 1:120 000 000
 0 20 40 60 80 100 km

W. Leisering

สนุนประเทศตุรกี จึงทำให้รัสเซียและออสเตรีย-ฮังการี บาดหมายใจกันซึ่งมีผลกระทบถึงสนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิ⁴

5. สงครามระหว่างรัสเซีย-ตุรกี

ในฤดูใบไม้ร่วงแห่ง ค.ศ. 1876 สถานการณ์ในแหลมบอลข่านยิ่งตึงเครียดขึ้น พระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 2 แห่งรัสเซีย จึงขอร้องจักรพรรดิวิลเฮล์มที่ 1 แห่งจักรวรรดิเยอรมันว่า ถ้าหากรัสเซียมีเรื่องกับออสเตรีย-ฮังการี ขอให้ประเทศเยอรมนีวางตัวเป็นกลาง เมื่อบิสมาร์คทราบเรื่องจากจักรพรรดิวิลเฮล์มที่ 1 บิสมาร์คจึงแจ้งให้รัฐมนตรีต่างประเทศของรัสเซีย อเล็กซานเดอร์ มิไซลวิช เพียร์ท ฟอน กอร์ชา-โคว (Alexander Michailowitsch Furst von Gorcakov) ทราบว่าเขามีความปรารถนาที่จะเห็นยุโรปอยู่ในสภาพสันติสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขาไม่อยากเห็นออสเตรีย-ฮังการีถูกรุกราน แต่ถ้าหากรัสเซียจะทำสงครามกับตุรกี เยอรมนีก็พร้อมที่จะวางตัวเป็นกลาง เมื่อกอร์ชาโควได้รับคำตอบจากบิสมาร์ค เช่นนี้ เขาจึงไม่พอใจบิสมาร์คเป็นอย่างมาก กอร์ชาโควทราบทันทีว่า บิสมาร์คมีใจเอนเอียงที่จะเข้าข้างออสเตรีย-ฮังการีมากกว่ารัสเซีย เขาจึงแน่ใจว่า บิสมาร์คไม่มีความจริงใจต่อรัสเซีย⁵ การกระทำของบิสมาร์คครั้งนี้ จึงทำให้มิตรภาพระหว่างรัสเซีย-เยอรมนีเริ่มมีหมองลง กอร์ชาโควจึงเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของตนใหม่ เขาพยายามติดต่อกับรัฐมนตรีต่างประเทศของออสเตรีย-ฮังการี ชื่อ กยูลา อันดราสซี (Gyula Andrassy) เพื่อขอร้องให้ออสเตรีย-ฮังการี วางตัวเป็นกลาง ถ้าหากรัสเซียจะทำสงครามกับประเทศตุรกี เขาเสนอต่ออันดราสซีว่า รัสเซียจะไม่ขัดขวางต่อการที่ออสเตรีย-ฮังการี จะขยายอำนาจเข้าไปในแหลมบอลข่าน นอกจากนี้แล้วรัสเซียยังจะสนับสนุนให้ออสเตรีย-ฮังการี มีสิทธิในการครอบครองแคว้นบอสเนีย และแคว้นแสร์เขากัวนา ซึ่งอยู่ติดกับพรมแดนทางทิศใต้ของออสเตรีย-ฮังการี และเป็นดินแดนที่

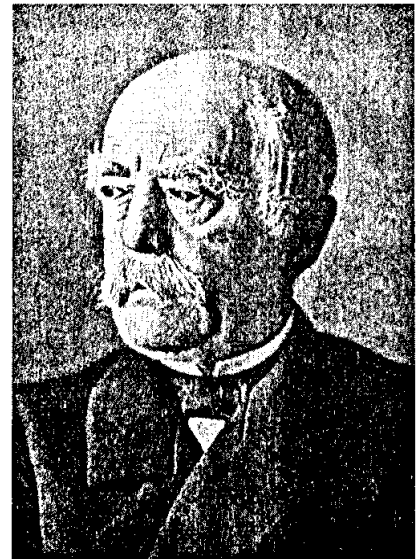
⁴Gebhardt III; Op.cit., p.280.

⁵ Ibid., p.282.

ออสเตรีย-ฮังการี กำลังหาทางเข้ายึดครอง อันดราสซีเมื่อเห็นว่าฝ่ายตนจะได้รับผลประโยชน์มากมายเช่นนั้น จึงยอมรับข้อเสนอของรัสเซีย⁶ วันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 1877 รัสเซียจึงประกาศสงครามกับตุรกี วันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 1878 ตุรกียอมแพ้และถูกบังคับให้เป็นสัญญาสันติภาพที่เมืองซานสเตฟาน (San stefano) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople) ปัจจุบันนี้เมืองคอนสแตนติโนเปิลได้เปลี่ยนชื่อเป็นอิสตันบูล (Istanbul)

6. การประชุมแห่งแบร์ลิน (Congress of Berlin)

การทำสัญญาสันติภาพระหว่างรัสเซีย-ตุรกี ที่เมืองซานสเตฟาน ทำให้รัสเซียได้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ตุรกีจำเป็นต้องยอมสละดินแดนบางส่วนของอาร์เมเนีย (Armenien หรือ Armenia) รวมทั้งเมืองคารส์ (Kars) เมืองอาร์ดาฮาน (Ardahan) และเมืองบาตุม (Batum) ให้กับรัสเซีย⁷ นอกจากนี้รัสเซียยังมีแผนการที่จะยึดครองบัลแกเรีย (Bulgaria) และดินแดนใกล้เคียงเรื่อยไปจนถึงฝั่งทะเล อครีอา (Adria) ซึ่งจะทำให้รัสเซียมีทางออกทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean) และถ้าหากรัสเซียจะขยายอำนาจเข้าไปในแหลมบอลข่าน ก็จะทำให้ได้อย่างง่ายดาย ออสเตรีย-ฮังการี ซึ่งต้องการที่จะขยายอำนาจเข้าไปในแหลมบอลข่าน จึงไม่ไว้วางใจรัสเซีย เมื่ออันดราสซีเห็นว่ากอร์ชาคอฟ ทำเฉยและไม่สนใจต่อคำสัญญาที่ทำไว้กับตน เขาจึงไม่พอใจทำที่และการกระทำของ กอร์ชาคอฟ อันดราสซี จึงเรียกร้องให้มหาอำนาจประเทศต่างๆ มาประชุมกัน เพื่อทำการแบ่งสรรปันส่วนดินแดนที่รัสเซียได้ไปจากตุรกี ในการเซ็นสัญญาที่

Otto v. Bismarck 1878

⁶Gebhardt III : ibid., p. 282.

⁷Ploetz; Op.cit., p.922.

เมืองซานสเตฟาน กันใหม่ อังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งเกรงว่ารัสเซียจะเข้าควบคุมดินแดนทางภาคตะวันออกเฉียงของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งจะ เป็นอันตรายต่ออาณาบริเวณภาคตะวันออกเฉียงที่ตนปกครองอยู่ อังกฤษและฝรั่งเศส จึงเห็นดีและตอบสนองตามข้อเรียกร้องของออสเตรีย-ฮังการี กอร์ซาคอฟ เมื่อเห็นว่าตนไม่มีทางเลือกเสียแล้ว จึงจำต้องยอมตอบตกลง เขาเกรงว่าประเทศต่างๆ จะไปประชุมกันที่กรุงเวียนนา เมืองหลวงของออสเตรีย-ฮังการี ซึ่งอาจจะทำให้เขาต้องเสียเปรียบในการประชุมได้ เขาจึงเสนอให้จัดการประชุมขึ้นที่เมืองแบร์ลิน ทั้งๆ ที่เขาก็คงไม่ไว้วางใจงานทำที่ของบิสมาร์คเท่าไรนัก แต่ก็คิดว่าบิสมาร์คอาจจะยังคิดถึงบุญคุณของรัสเซียและมิตรภาพที่ดีของรัสเซียที่มีต่อรัสเซียตลอดเสมอมา การประชุมครั้งนี้เริ่มตั้งแต่วันที่ 13 มิถุนายน จนถึงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1878 มีผู้แทนจาก 6 ประเทศมหาอำนาจของยุโรป ได้แก่ ฝรั่งเศส อังกฤษ ออสเตรีย-ฮังการี เยอรมนี รัสเซียและอิตาลี มาประชุมร่วมกับผู้แทนของตุรกี ณ กรุงแบร์ลิน บิสมาร์คซึ่งเป็นประธานของที่ประชุม ได้พยายามทำหน้าที่ของประธานที่ดี เพื่อที่จะรักษาสันติภาพของยุโรปสืบต่อไป แต่การกระทำของเขา ก็ทำให้รัสเซียได้รับความผิดหวังเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะรัสเซียต้องเสียผลประโยชน์และเสียดินแดนที่ตกลงไว้กับตุรกีในการประชุมที่เมือง ซาน สเตฟาน แทบทั้งหมด คงเหลือเพียงดินแดนเบสซาราเบีย (Bessarabia) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของรูเมเนีย (Rumania) เท่านั้น ในขณะที่ออสเตรีย-ฮังการี ซึ่งเป็นผู้เรียกร้องให้จัดการประชุมครั้งนี้ กลับได้รับคำรับรองจากที่ประชุมว่ามีอำนาจในการปกครองแคว้นออสเตรีย และแคว้นแสร้งเซอร์เวนา กอร์ซาคอฟ จึงไม่พอใจบิสมาร์คเป็นอย่างมาก สัมพันธภาพระหว่างเยอรมัน-รัสเซีย จึงยิ่งมัวหมองลงไปอีก เมื่อการประชุมแห่งแบร์ลินสิ้นสุดลงแล้ว หนังสือพิมพ์ของรัสเซียได้โจมตีและกล่าวประนามบิสมาร์คว่า เป็นบุคคลที่ไม่รู้จักบุญคุณและไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อรัสเซีย⁸

---

⁸Gebhardt III, *Op.cit.*, p.292.

7. สัญญาลักระหว่างเยอรมนีกับออสเตรีย-ฮังการี (The Austro-German Alliance of 1879)

เมื่อการประชุมแห่งแบร์ลินได้สิ้นสุดลงแล้ว บิสมาร์คทราบดีว่าสัมพันธภาพระหว่างประเทศเยอรมนีและรัสเซีย ไม่มีทางที่จะทำให้กลับสู่สภาพที่ดีเหมือนเดิมได้ วันที่ 27/28 กรกฎาคม ค.ศ. 1878 บิสมาร์คได้เดินทางไปเยี่ยมรัฐมนตรีต่างประเทศของออสเตรีย-ฮังการี เขาได้ปรึกษาและเห็นพ้องต้องกันกับอันตราสซีว่า ทั้งสองประเทศควรจะร่วมกันทำการป้องกันการรุกรานของรัสเซีย วันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 1879 บิสมาร์คเดินทางมาลงนามในสัญญาฉบับนี้ที่กรุงเวียนนา ซึ่งมีสาระสำคัญว่า ถ้าประเทศคู่สัญญานี้ ประเทศใดประเทศหนึ่งถูกรุกราน อีกประเทศหนึ่งจะต้องช่วยกันที่สัญญาฉบับนี้มีอายุ 5 ปี⁹

8. การต่ออายุสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิ

วันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 1881 บิสมาร์คสามารถชักชวนให้ประเทศรัสเซียและออสเตรีย-ฮังการี ทำการต่ออายุสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิต่อไปอีก การที่รัสเซียยอมคืนดีกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี ถึงกับยอมต่ออายุสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิออกไปอีก 3 ปี เป็นเพราะรัสเซียขณะนั้นกำลังประสบปัญหาต่างๆ อยู่ ทั้งนี้เพราะในวันที่ 13 มีนาคม ค.ศ. 1881 พระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 2 แห่งรัสเซียถูกลอบปลงพระชนม์ สถานะทางการเมืองภายในประเทศรัสเซีย จึงตึงเครียดและขาดความมั่นคง อีกทั้งเมื่อพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ 3 ทรงขึ้นครองราชย์แล้ว พระองค์ก็ทรงมีความขัดแย้งทางการเมืองกับอังกฤษและตุรกี เพื่อเป็นหลักประกันถึงความปลอดภัยของรัสเซีย พระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 3 จึงจำเป็นต้องหามิตรโดยการยอมต่ออายุสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิ¹⁰

⁹Ploetz; Op.cit., p.888.

¹⁰Hilgemann, Hermann Kender-Werner vtv-Atlas Zur Weltgeschichte Band II 1971, p.111.

9. สนธิสัญญาพันธมิตรไตรมิตร (Dreibund หรือ Triple Alliance)

ในขณะที่เยอรมนี รัสเซียและออสเตรีย-ฮังการี กำลังทำการต่ออายุสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิกันอยู่นั้น (มิถุนายน ค.ศ. 1881) ฝรั่งเศสได้เข้ายึดครองเมืองตูนิส (Tunis) ซึ่งเป็นเมืองที่อิตาลีใฝ่ฝันและอยากได้มานานแล้ว ทั้งนี้เพราะเมืองตูนิสเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อประเทศอิตาลีเป็นอย่างมาก ทูนิสเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือสุดของทวีปแอฟริกาและตั้งอยู่ใกล้แหลมซิซิลี (Sicily) ของอิตาลี ฉะนั้นถ้าหากประเทศใดที่ครอบครองเมืองตูนิสอยู่ ไม่พอใจอิตาลีก็สามารถโจมตีอิตาลีได้โดยง่าย อิตาลีจึงไม่พอใจและทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างอิตาลี-ฝรั่งเศส วันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ. 1882 อิตาลีจึงทำสัญญากับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี สัญญานี้มีชื่อว่า ดรัยบุนด์ (Dreibund) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามว่า สนธิสัญญาพันธมิตรไตรมิตร (Triple Alliance) สาระสำคัญของสัญญานี้มีว่า ถ้าหากฝรั่งเศสบุกเยอรมนีหรืออิตาลีชาติใดชาติหนึ่ง อีกชาติหนึ่งจะต้องให้ความช่วยเหลือทันที ในกรณีที่ฝรั่งเศสบุกเยอรมนีหรืออิตาลี แล้วมีชาติใดชาติหนึ่งช่วยฝรั่งเศส ออสเตรีย-ฮังการีจะต้องช่วยอิตาลีทันที ในกรณีที่ออสเตรีย-ฮังการีรบกับรัสเซียเพียงชาติเดียว อิตาลีไม่ต้องช่วย แต่ถ้าหากมีชาติใดชาติหนึ่งช่วยรัสเซีย อิตาลีจะช่วยออสเตรีย-ฮังการี ถ้าหากออสเตรีย-ฮังการีสามารถขยายอำนาจเข้ายึดครองดินแดนในแหลมบอลข่านมากขึ้น (นอกจากบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา) ออสเตรียจะต้องมอบเมืองเทรนติโน (Trentino) ซึ่งเป็นเมืองในแคว้นซึด์ทิวโรล (Südtirol) เป็นเมืองที่อยู่ทางตอนเหนือสุดของอิตาลีติดพรมแดนออสเตรีย-ฮังการีคืนให้กับอิตาลี สัญญานี้มีอายุ 5 ปี และบ่งชี้ไว้ว่าไม่มีจุดประสงค์ในการต่อต้านอังกฤษ¹¹

10. ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและออสเตรีย-ฮังการี

ใน ค.ศ. 1885 บุลกาเรีย (Bulgaria) ได้เข้ายึดครองแคว้นรูเมเลีย (Rumelia)

¹¹Göbel; *Op.cit.*, p.191.

ซึ่งเป็นดินแดนที่อยู่ทางใต้ของบุลกาเรียและเซอร์เบีย ทำให้เซอร์เบียไม่พอใจเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเซอร์เบียต้องการที่จะรวมดินแดนส่วนนี้เข้ากับตน สงครามระหว่างบุลกาเรีย-เซอร์เบีย จึงเกิดขึ้น ออสเตรีย-ฮังการี ซึ่งหาโอกาสที่จะผนวกดินแดนของเซอร์เบียมานานแล้ว จึงประกาศให้ความช่วยเหลือบุลกาเรียและยกกองทัพบุกเข้าดินแดนของเซอร์เบียทันที โดยมีได้บอกกล่าวให้รัสเซียทราบเลย รัสเซียซึ่งให้ความช่วยเหลือเซอร์เบียตลอดเสมอมา จึงโกรธออสเตรีย-ฮังการีเป็นอย่างมาก

11. การแสวงหาพันธมิตรของประเทศต่างๆ ในยุโรป

ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1886 ประเทศฝรั่งเศสมีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลใหม่ รัฐบาลชุดใหม่ของฝรั่งเศสภายใต้การนำของ เฟรซซันต์ (Freycinet Charles Louis de Saulies) ซึ่งเป็นพวกชาตินิยม ไม่เห็นด้วยกับนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลชุดเก่า ที่ดำเนินวิธีการประนีประนอมกับเยอรมนีตลอดมา ดังนั้นรัฐบาลชุดใหม่ของฝรั่งเศส จึงพยายามติดต่อและหาทางสร้างมิตรภาพกับประเทศรัสเซีย ใน ค.ศ. 1887 บิสมาร์ครู้สึกว่ ฝรั่งเศสเริ่มจะมีพฤติกรรมที่ไม่ดีต่อเยอรมนี ดังนั้นบิสมาร์คจึงสั่งให้ทำการเกณฑ์ทหารและเพิ่มกำลังอาวุธ ทำให้เยอรมนีต้องใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และทำให้รัฐบาลเยอรมันต้องตัดงบประมาณด้านการเงินในการช่วยเหลือรัสเซียออกอย่างกระชั้นหัน รัสเซียจึงไม่พอใจเยอรมันเป็นอย่างมาก ฝรั่งเศสซึ่งหาโอกาสที่จะสร้างมิตรภาพกับรัสเซีย จึงเสนอความช่วยเหลือทางการเงินและสามารถสร้างมิตรภาพกับรัสเซียได้สำเร็จ อิตาลีซึ่งไม่ไว้วางใจฝรั่งเศสและได้เฝ้าสังเกตท่าทีฝรั่งเศสตลอดมา เมื่อเห็นฝรั่งเศสผูกมิตรกับรัสเซียได้สำเร็จ รัฐบาลอิตาลีจึงเกิดความกังวลขึ้นทันที ทั้งนี้เพราะอิตาลีทราบดีว่า รัสเซียมีนโยบายที่จะขยายอำนาจเข้ามาในแหลมบอลข่าน ซึ่งอิตาลีก็กำลังสนใจดินแดนแถบนี้อยู่ อิตาลีเกรงว่าการเป็นมิตรระหว่างฝรั่งเศส-รัสเซีย จะเป็นภัยต่อประเทศและแผนการขยายอำนาจของตน วันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1887 อิตาลีจึงทำสัญญากับอังกฤษเพื่อควบคุมอำนาจในทวีปทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และชวนออสเตรีย-ฮังการี ให้เข้าร่วมในสัญญานี้ ออสเตรีย-ฮังการี ยอมเข้าร่วมและเซ็นสัญญาในวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1887

สัญญานี้มีสาระสำคัญว่า ประเทศภาคีทั้ง 3 จะช่วยกันปกป้องดินแดนและรักษาอธิปไตยของ ประเทศต่างๆ ที่อยู่รอบบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลอดรียา (Adria) และทะเลเอ เกอส์หรืออีเจียน (Agaia) ถ้าหากมีประเทศอื่นใดจะเข้ารุกรานอธิปไตยของประเทศต่างๆ รอบบริเวณทะเลที่กล่าวมาแล้วนี้ ประเทศภาคีทั้ง 3 พร้อมทั้งจะเข้าทำการขัดขวางและต่อต้านทันที ในกรณีที่จะมีการเปลี่ยนแปลงเขตพรมแดนหรือจัดสรรปันส่วนดินแดนในบริเวณที่กล่าวมานี้กันใหม่ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากประเทศภาคีทั้ง 3 นี้ก่อน¹²

12. บิสมาร์คลาออกจากตำแหน่ง

ขณะที่ประเทศต่างๆ ในยุโรปกำลังมีความขัดแย้งกันอยู่และต่างก็พยายามแสวงหาพันธมิตรเพื่อความมั่นคงและความปลอดภัยของตนเองอยู่นั้น ภายในประเทศเยอรมนีได้เกิดเหตุการณ์วิฤตขึ้น คือ วันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1888 จักรพรรดิวิลเฮล์มที่ 1 (Wilhelm I) แห่งจักรวรรดิเยอรมัน ซึ่งมีพระชนมายุ 91 พรรษาเสด็จสวรรคต เจ้าชายฟริดริคช วิลเฮล์ม (Friedrich Wilhelm) พระโอรส ขณะนั้นมีพระชนม์ 56 พรรษาแล้ว และกำลังประชวรด้วยโรคมะเร็งอยู่¹³ ขึ้นเสวยราชสมบัติแทนทรงพระนามว่า พระเจ้าฟริดริคชที่ 3 (Friedrich III) แต่เสวยราชอยู่เพียง 99 วัน ก็ทรงสิ้นพระชนม์ในวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 1888 เจ้าชายวิลเฮล์ม ซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าฟริดริคชที่ 3 จึงขึ้นครองราชย์ ทรงพระนามว่า พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 2 (Wilhelm II) กษัตริย์พระองค์ใหม่ ขณะนั้นมีพระชนม์ 29 พรรษา ทรงมีพระราชอัธยาศัยคล้ายบิสมาร์คมาก คือทรงมีอารมณ์รุนแรง ไม่ยอมแพ้ใครและที่สำคัญคือต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ฉะนั้นความคิดและนโยบายต่างๆ ของพระองค์จึงมักจะขัดกับความคิดของบิสมาร์คเสมอ แม้บิสมาร์คจะพยายามรอนอ่อนผ่อนตามบ้าง แนะนำหรือคัดค้านความคิดเห็นบางอย่างของพระองค์บ้าง พระองค์ก็ไม่ยอมรับฟัง วันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 1890 บิสมาร์คจึงลาออกจากตำแหน่ง

---

¹²Gebhardt III; Op.cit., p.309.

¹³Suchenwirth; Op.cit., p.502.

อัครมหาเสนาบดีแห่งแคว้นปรัสเซีย และนายกรัฐมนตรีแห่งจักรวรรดิเยอรมัน ทั้งนี้เพราะบิสมาร์คไม่พอใจที่พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 2 ทรงสั่งให้รัฐมนตรีทุกคน กราบทูลขอราชการทุกอย่างกับพระองค์โดยตรง โดยไม่ต้องส่งเรื่องผ่านบิสมาร์คขึ้นไปเหมือนเมื่อก่อน นอกจากนี้แล้วบิสมาร์คยังมีเรื่องขัดแย้งกับพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 2 เกี่ยวกับเรื่องกฎหมายแรงงาน ซึ่งบิสมาร์คเป็นผู้เสนอพระองค์อีกด้วย จึงทำให้บิสมาร์คเสียใจ ลาออกจากตำแหน่งการเมืองทุกตำแหน่ง¹⁴ วันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1890 พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 2 ทรงประกาศการลาออกของบิสมาร์คอย่างเป็นทางการ พร้อมกันนี้พระองค์พระราชทานตำแหน่ง ดยุกแห่งเลาเอนบวร์ก (Duke of Lauenburg) และตำแหน่งจอมพลผู้บัญชาการทหารสูงสุด (Generalobersten) ให้ แต่บิสมาร์คก็ตอบปฏิเสธอย่างไม่มีรีรอ บิสมาร์คกล่าวว่า การเสนอตำแหน่งให้กับเขาคั้งนี้มีเจตนาที่จะทำให้เขาเสียชื่อเสียง ในขณะที่เดียวกัน บุตรชายของบิสมาร์คชื่อ แฮร์เบิร์ต บิสมาร์ค (Herbert Bismarck) ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศก็ได้ขอลาออกจากตำแหน่งพร้อมกับบิดาด้วย¹⁵

13. ชีวิตบั้นปลายของบิสมาร์ค

บิสมาร์คใช้ชีวิต 8 ปี (ค.ศ.1890-1898) แห่งบั้นปลายชีวิตของเขาที่คฤหาสน์วาซิน (Vasin) และคฤหาสน์ ฟรีดริคส์รูห์ (Friedrichsruh) ซึ่งอยู่ในแคว้นพอมเมอเรน (Pommern) ใกล้ๆ กับเมืองฮัมบวร์ก (Hamburg) ในระยะสองสามปีแรกๆ ที่เขาออกจากราชการ เขายังติดตามวิพากษ์วิจารณ์โต้แย้งและโจมตีนโยบายการเมืองของพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 2 และอัครมหาเสนาบดีคนใหม่ชื่อ นายพล เลโอ ฟอน คาพริวี เดอ คาพราธา เดอ มอนเตคูโกลี (General Leo von Caprivi de capriara de Montecucoli) อย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายทางด้านต่างๆ ประเทศ บิสมาร์คกล่าวว่า ถึงแม้ว่าเขาจะทาสัญญา กับต่างประเทศเป็น

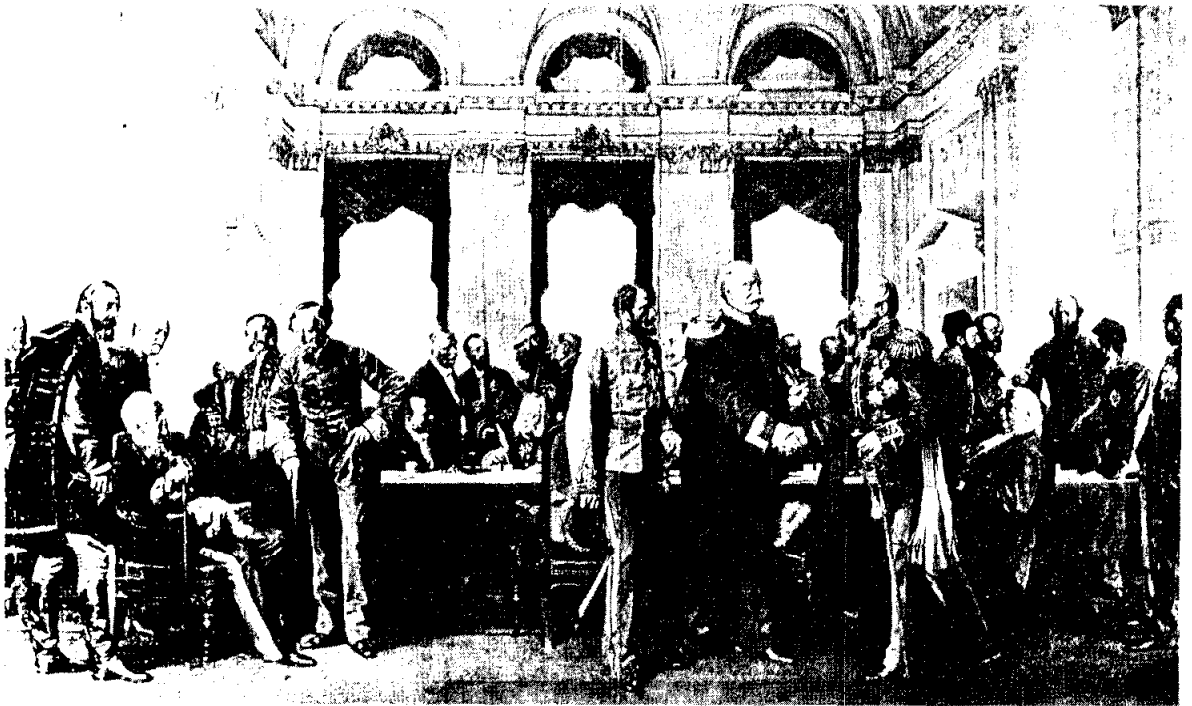
¹⁴ ธีร เวียงศรีวงศ์, ประวัติศาสตร์เยอรมัน, สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 หน้า 222.

¹⁵ Suchenwirth; Op.cit., p.502.

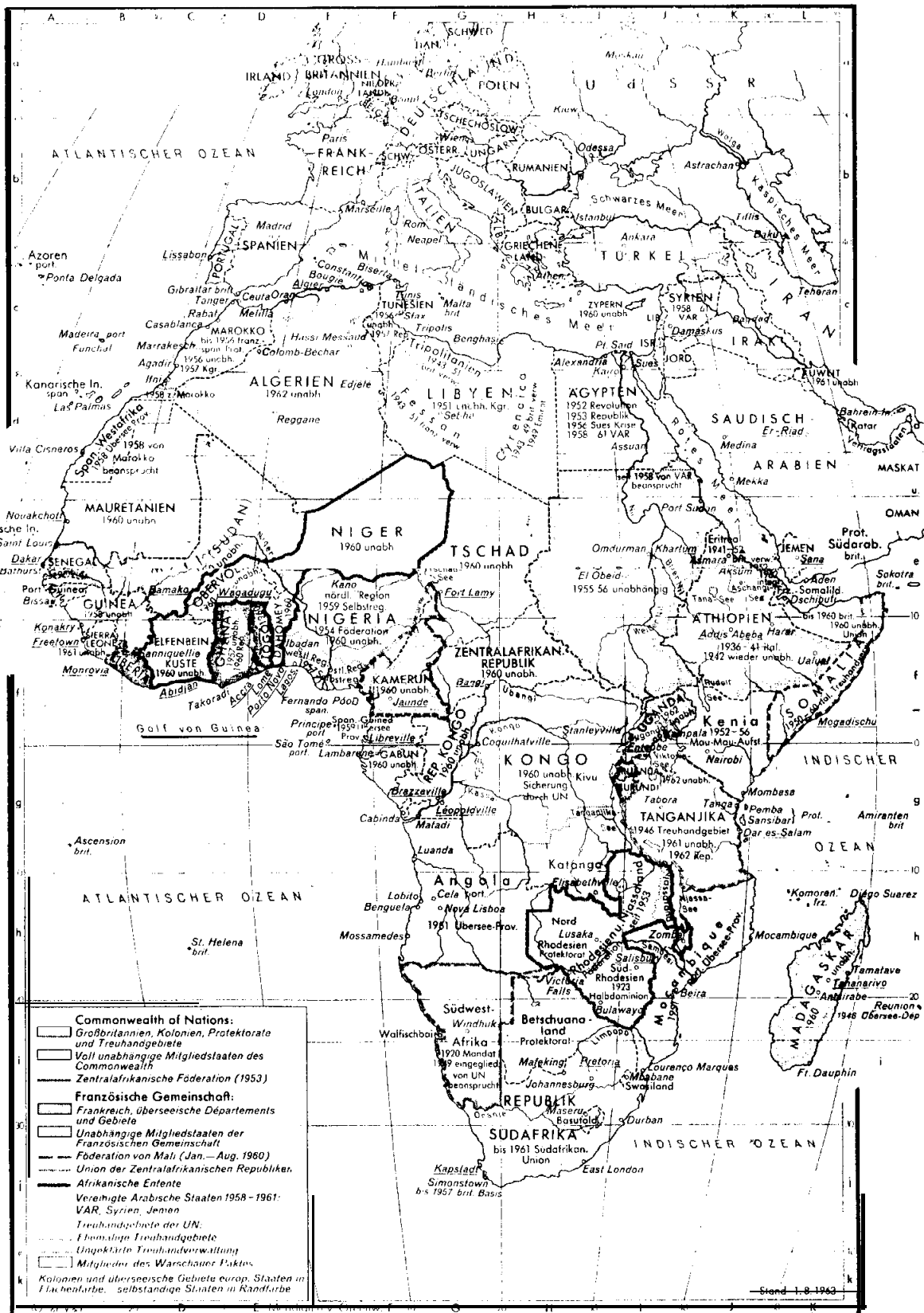

จำนวนมาก แต่สัญญาต่างๆ ที่เขาทำนั้น เป็นสัญญาที่ให้ความคุ้มครองป้องกันประเทศเยอรมนี ไม้
ว่สัญญาที่จะรุกรานใคร เขามีนโยบายที่จะให้ยุโรปตั้งอยู่ในความสงบ โดยมีประเทศเยอรมนีเป็น
ศูนย์กลางแห่งความสงบและศูนย์กลางแห่งความเจริญของยุโรป ในขณะที่พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 2 มี
นโยบายที่จะให้ประเทศเยอรมนี เป็นประเทศมหาอำนาจของโลก โดยการแผ่อำนาจและแสนยานุ
ภาพไปทั่วโลก ซึ่งจะทำให้ประเทศเยอรมนีประสบกับความยุ่งยากและความวุ่นวายอย่างไม่มีวันสิ้น
สุด อย่างไรก็ตามใน ค.ศ. 1895 ซึ่งตรงกับปีฉลองอายุ 80 ปี ของบิสมาร์ค พระเจ้าวิลเฮล์ม
ที่ 2 ได้เสด็จมาเยี่ยมเขาที่คฤหาสน์ฟริดริคส์รูห์ (Friedrichsruh) แต่บิสมาร์คก็ไม่ได้กระตือรือ
รับต่อการมาเยี่ยมของพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 2 เลย ในวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1898 เขาสิ้น
ชีวิตอย่างสงบด้วยโรคชรา รวมอายุได้ 83 ปี¹⁶

¹⁶Gebhardt III, Op.cit. , p.322.

Andrassy : Bismark : Shvalov

Verf. Af. 1. 19. u. 20. 11. 1963
Welt 1945 (134/135)

Maßstab 1:50.000.000

1 cm

W. Teichering

3 การแสวงหาอาณานิคม

1. นโยบายในการแสวงหาอาณานิคมของบิสมาร์ค

หลังจากที่บิสมาร์ควรวรมนคริสต์และแคว้นต่างๆ ในดินแดนของสหพันธรัฐเยอรมันให้มารวมกับแคว้นปรัสเซีย แล้วทำสงครามกับประเทศต่างๆ จนสามารถจัดตั้งเป็นจักรวรรดิเยอรมันได้สำเร็จใน ค.ศ. 1871 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จักรวรรดิเยอรมันจึงเป็นที่รู้จักของประเทศต่างๆ ในนาม "ประเทศเยอรมนี" บิสมาร์ครายตีว่า ถึงแม้ประเทศเยอรมนีจะได้รับการยกย่องว่าเป็นประเทศมหาอำนาจประเทศหนึ่งของโลก แต่ก็ยังไม่มีอะไรที่จะเป็นหลักประกันถึงความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ ฉะนั้นในระยะแรกๆ นี้ บิสมาร์คจึงพยายามสร้างประเทศเยอรมนีให้มีความมั่นคงทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ทางด้านการเมือง เขาเลิกใช้นโยบายที่แข็งกร้าว (เลือดและเหล็ก) หันมาใช้นโยบายประนีประนอม พยายามทำสนธิสัญญาเป็นมิตรกับประเทศต่างๆ เพื่อจะได้มีเวลาทำนุบำรุงกองทัพและประเทศให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ทางด้านเศรษฐกิจ เขาเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากประเทศเกษตรกรรมให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม และพยายามติดต่อค้าขายกับประเทศต่างๆ นโยบายของบิสมาร์คจึงผิดกับนโยบายของผู้ปกครองประเทศมหาอำนาจต่างๆ ในยุโรปขณะนั้น ซึ่งมหาอำนาจส่วนมากกำลังแสวงหาอาณานิคมและขยายแสนยานุภาพไปยังประเทศด้อยพัฒนาทั่วโลก แต่บิสมาร์คกลับมีความคิดเห็นว่าการที่ประเทศเยอรมนีสามารถสร้างตนเองให้เจริญรุ่งเรืองและสามารถรักษาอธิปไตยของตนเองให้มั่นคงอยู่ได้ ย่อมจะเป็นประโยชน์มากกว่าที่จะมุ่งขยายอำนาจออกไปนอกประเทศ ฉะนั้นบิสมาร์คจึงยังไม่สนับสนุนการค้าเมืองขึ้น คงใช้นโยบายทางการทูตทางการทหารและพยายามติดต่อค้าขายกับประเทศต่างๆ อย่างสันติ ใน ค.ศ. 1876 ประเทศเยอรมนีได้รับอนุญาตให้ตั้งฐานทัพเรือที่หมู่เกาะบาวาโร (Bavao) หลังจากนี้ประเทศเยอรมนีก็สามารถสร้างสัมพันธภาพกับกษัตริย์แห่งเกาะฮาวาย (Hawaii) ถึงกับมีการส่งกงสุลติดต่อกัน¹ ตั้งแต่ ค.ศ. 1882 เหตุการณ์ในประเทศเยอรมนี

¹Suchenwirth; Op.cit., p.497.

เปลี่ยนแปลงไปมาก ประชากรเยอรมันเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว อีกทั้งโรงงานอุตสาหกรรมของเยอรมันก็เจริญอย่างรวดเร็ว ทำให้สินค้าของเยอรมันล้นตลาดยุโรป เยอรมันจึงมีความจำเป็นต้องหาตลาดการค้าและวัตถุดิบรวมทั้งดินแดนที่จะเป็นแหล่งระบายประชาชนของตนด้วย ฉะนั้นรัฐบาลของประเทศเยอรมันจึงมีความจำเป็นต้องเริ่มแสวงหาอาณานิคม แต่การแสวงหาอาณานิคมของเยอรมัน ประสบกับความยุ่งยากหลายประการ ทั้งนี้เพราะการออกแสวงหาอาณานิคมของประเทศเยอรมันช้ากว่าประเทศมหาอำนาจอื่นๆ อีกทั้งปิตุสภารุสเซียไม่ยอมมีเรื่องกระทบกระทั่งเหมือนกับมหาอำนาจอื่นๆ ด้วย ทำให้นักแสวงหาอาณานิคมของประเทศเยอรมันต้องคอยหลบหลีกการปะทะกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ อยู่เสมอ

2. การล่าอาณานิคมของอังกฤษในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19

ใน ค.ศ. 1881 อังกฤษเข้ายึดครองอียิปต์ (Egypt) แล้วสองแม่น้ำไนล์ (Nile) มุกตลุยไปจนถึงซูดาน (Sudan) แล้วเข้ายึดครองลาโกส (Lagos) ใน ค.ศ. 1884 ดินแดนที่อยู่บริเวณอ่าวไนเจอร์ หรือ ไนเจอร์ (Niger) ก็ตกอยู่ในภายใต้อำนาจการปกครองของอังกฤษ ส่วนดินแดนทางใต้ของทวีปแอฟริกาที่เรียกว่าทรานส์วาาล (Transvaal) นั้นอังกฤษพยายามเข้ายึดครองตั้งแต่ ค.ศ. 1881 แต่ก็ทำไม่สำเร็จ ใน ค.ศ. 1885 อังกฤษจึงใช้วิธีซื้อที่ดินแถบเบตชวานาแลนด์ (Betschuanaland) แล้วทำการปิดล้อมรัฐบูเรน (Buren) การล่าอาณานิคมของอังกฤษทางแถบภาคใต้ของทวีปแอฟริกา นี้ ไม่ค่อยจะได้ผล ฉะนั้นตั้งแต่ ค.ศ. 1884 อังกฤษจึงเบนเข็มไปยังแอฟริกาภาคตะวันออก โดยการเข้ายึดเมืองแบร์เบรา (Berbera) บนฝั่งโซมาลีแลนด์ (Somaliland) ซึ่งอยู่ตรงข้ามเมืองเอเดน (Aden) ทางภาคตะวันออกของทวีปแอฟริกา ทางด้านทวีปเอเชีย นั้น อังกฤษบุกเข้ายึดครองอัฟกานิสถาน (Afganistan) ตั้งแต่ ค.ศ. 1873 จากนั้นอังกฤษขยายดินแดนอาณานิคมเข้ามาในทวีปเอเชียเรื่อยๆ จนในที่สุดเข้ายึดครองดินแดนส่วนใหญ่ของอินเดีย (India) ใน ค.ศ. 1885 และได้ประเทศพม่า (Burma) ทั้งหมด ใน ค.ศ. 1886

3. การล่าอาณานิคมของฝรั่งเศสสายปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19

ตั้งแต่ ค.ศ. 1880 ฝรั่งเศสบุกเข้ายึดที่ดินแถบอ่าวไนเจอร์ (Niger) พอถึงปลาย ค.ศ. 1881 ฝรั่งเศสบุกเข้าดินแดนที่ตั้งอยู่ระหว่างแคว้นคองโก (Kongo) และซูดาน (Sudan) ทำการยึดที่ดินในแอฟริกาตอนกลาง (Aequatorial-Africa) ไว้ในครอบครอง ระหว่าง ค.ศ. 1882 ถึง 1884 ฝรั่งเศสหันความสนใจไปสู่ดินแดนแถบปากน้ำของทะเลแดง (Roter Meer หรือ Red Sea) ใน ค.ศ. 1882 เข้าทำการยึดเมืองโอบอก (Obok) ค.ศ. 1884 บุกไปจนถึงเมือง ดิจิบูตี (Djibouti) ปี ค.ศ. 1885 ฝรั่งเศสบุกเข้ามาทางคาบสมุทรอินเดีย เข้ายึดครองเกาะ มาดากาสการ์ (Madagadkar) ก่อนหน้านั้นฝรั่งเศสได้บุกเข้ามาในแหลมอินโดจีนแล้ว และสามารถแผ่ขยายเขตยึดครองไปทั่วอินโดจีน อันได้แก่ เวียดนาม (Viet Nam) เขมร (Cambodia) และลาว (Laos) ในที่สุด

4. การล่าอาณานิคมของรัสเซียและอิตาลี

ตั้งแต่ ค.ศ. 1881 เป็นต้นมา ประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปต่างก็สนใจที่จะมีดินแดนใน แอฟริกาและเอเชียไว้เป็นอาณานิคมของตน ค.ศ. 1881-1884 รัสเซียขยายดินแดนทางทิศใต้ ของประเทศรัสเซียบุกข้ามภูเขาแมร์ฟ (Merv) ไปจนถึงดินแดนของอัฟกานิสถาน (Afganistan) ค.ศ. 1885 อิตาลี (Italy) เริ่มออกแสวงหาอาณานิคม โดยบุกเข้ายึดเมืองมาสซาอา (Massaua) ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของทะเลแดง ค.ศ. 1887 อิตาลีบุกเข้ายึดดินแดนทางทิศใต้ ของโซมาลีแลนด์ (Somaliland) หลังจากนั้นอิตาลีพยายามเข้าดินแดนของสหภาพคองโก (Kongo Gesellschaft) ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของพระเจ้าเลโอโพลด์ที่ 2 (Leopold II) แห่งเบลเยียมซึ่งได้ทำการตั้งสหภาพคองโกนี้ตั้งแต่ ค.ศ. 1882

5. การแสวงหาอาณานิคมของเยอรมัน

ตั้งแต่ ค.ศ. 1883 เป็นต้นมา การล่าอาณานิคมของประเทศต่างๆ ในยุโรปทำให้เกิดความตึงเครียดถึงกับเกิดกรณีพิพาทขึ้นบ่อยๆ อังกฤษเกิดกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสในดินแดนซูดาน (Sudan) อังกฤษพิพาทกับรัสเซียด้วยเรื่องเขตแดนของอัฟกานิสถาน การที่อังกฤษมีกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสและรัสเซียเสมอๆ ทำให้รัฐบาลอังกฤษพยายามใกล้ชิดและทำความสนิทสนมกับรัฐบาลของเยอรมันมากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนโยบายการทูตของบิสมาร์คมาก อย่างไรก็ตาม บิสมาร์คไม่เคยลืมฝรั่งเศสเลย เขาพยายามเป็นมิตรที่ดีกับอังกฤษ พร้อมกันนี้ก็พยายามหลบลีกการกระทบกระทั่งกับฝรั่งเศส ฉะนั้นบิสมาร์คจึงแสวงหาอาณานิคมในแอฟริกาและเอเชียด้วยความระมัดระวัง ส่วนใหญ่แล้วเขาจะให้พ่อค้าชาวเยอรมันเป็นผู้ออกหน้า ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1884 ออดอล์ฟ ลูเดริทซ์ (Adolf Luderitz) พ่อค้าชาวเยอรมันจากเมืองเบรเมน (Bremen) ได้ซื้อที่ดินแถบด้านเหนือของแม่น้ำโอเรนจ์ (Orange) ตรงปากอ่าวอังกรา เพกูเอนา (Angra Pequena) ซึ่งเป็นดินแดนที่อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของทวีป ออฟริกา รัฐบาลเยอรมันได้ประกาศว่าดินแดนนี้เป็น ออฟริกาตะวันตกของเยอรมัน ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1884 กองสุลาใหญ่ชาวเยอรมันประจำเมืองตูนิส (Tunis) ชื่อ กุสทาบ นาคซ์ทิกาล (Gustav Nachtigal) ได้รับมอบหมายจากบิสมาร์คให้ไปจัดหาอาณานิคมของเยอรมันทางแถบอ่าว กินี (Guinea) เขาจึงติดต่อขอซื้อเมืองโทโก (Togo) ในเจอร์ (Niger) และเมืองคาเมรูน (Kamerun) จากชาวพื้นเมือง ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1885 ดินแดนทางด้านตะวันออกของทวีปอฟริกาชื่อทานกานยิกา (Tanganjika) ซึ่งอยู่ระหว่างแคว้นเคนยาของอังกฤษและโรมแซมบิกของโปรตุเกส (Kenya-Mozambique) ได้รับการสถาปนาให้เป็นอาณานิคมออฟริกาตะวันออกของเยอรมัน ดินแดนแห่งนี้ นายคาร์ล เปเตอร์ (Karl Peter) พ่อค้าชาวเยอรมันได้มาทำสัญญากับหัวหน้าเผ่าชาวพื้นเมือง ใน ค.ศ. 1884 ที่จะให้ความช่วยเหลือทางด้านอุตสาหกรรมและความคุ้มครองทางทหาร สำหรับในเอเซียนั้น ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1884 เยอรมันได้เข้าครอบครองดินแดนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของนิวกินี (Nord Neuguinea หรือ North Newguinea) แล้วตั้งชื่อว่า ดินแดนแห่งจักรพรรดิวิลเฮล์ม (Kaiser Wilhelm Land) นอกจากนี้เยอรมัน

ยังได้ครอบครองหมู่เกาะต่างๆ แลบนั่น โดยตั้งชื่อหมู่เกาะเหล่านั้นว่า บิสมาร์คอาร์คิเพล (Bismarck Archipel) การเดินทางมาจับจองนิวกินี (Neuguinea) และหมู่เกาะเหล่านั้น อยู่ภายใต้การดำเนินงานของพ่อค้าชาวเยอรมัน ชื่อ ออดอล์ฟ ฟอน ฮันเซมันน์ (Adolf von Hansemanns)²

6. แผนที่อัฟริกาของบิสมาร์ค

ชาวเยอรมันออกแสวงหาอาณานิคมในขณะที่อังกฤษกำลังขัดแย้งกับฝรั่งเศสหรือไม่ก็กำลังขัดแย้งอยู่กับรัสเซีย อย่างไรก็ตาม อังกฤษก็ไม่พอใจนักที่เห็นพ่อค้าชาวเยอรมันออกแสวงหาอาณานิคมและบางครั้งก็เกิดขัดผลประโยชน์ถึงกับมีข้อขัดแย้งระหว่างอังกฤษ-เยอรมัน แต่บิสมาร์คพยายามหลีกเลี่ยงการปะทะกับอังกฤษโดยตรง ถ้าพ่อค้าชาวเยอรมันมีข้อขัดแย้งกับอังกฤษเมื่อใด บิสมาร์คก็จะส่งบุตรชายของเขา แฮร์เบอ์ท บิสมาร์ค ให้เป็นทูตพิเศษ เดินทางไปตกลงกับอังกฤษ ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1881 ถึงกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1885 รัฐบาลของประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศสได้จัดให้มีการประชุมเกี่ยวกับการร่วมมือกันหาอาณานิคมของประเทศทั้งสองที่เมืองแบร์ลิน การประชุมครั้งนี้ได้ชื่อว่าการประชุมเกี่ยวกับเมืองคองโก (Kongo Konferenz หรือ Congo Conference) ซึ่งทำให้เกิดความผิดหวังให้กับอังกฤษมาก เพราะอังกฤษพยายามที่จะผูกขาดการค้าในภาคกลางของทวีปอัฟริกาอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ค.ศ. 1885 พวก มาฮ์ดี (Mahdi) ทำการปฏิวัติและขับไล่อังกฤษออกจากเมืองซูดาน (Sudan) ได้สำเร็จ ทำให้อังกฤษเสียผลประโยชน์จากดินแดนแถบภาคกลางของทวีปอัฟริกาทั้งหมด แต่การที่อังกฤษต้องออกจากเมืองซูดานนี้ ทำให้ความตึงเครียดระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสสิ้นสุดลง ในปีเดียวกันนี้อังกฤษและรัสเซียได้ตกลงกันเกี่ยวกับการแบ่งเขตแดนของอัฟกานิสถาน จึงทำให้ความตึงเครียดระหว่างอังกฤษและรัสเซียสิ้นสุดลงอีกด้วย บิสมาร์คซึ่งเกรงว่า ประเทศเยอรมนีอาจจะได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านนโยบายต่างประเทศ เขาจึงหยุดหาอาณานิคมระยะหนึ่ง พร้อมกันนั้นก็พยายามหา

---

²Gebhardt III; Op.cit., p.330.

ทางประนีประนอมกับชาติต่างๆ ทั้งนี้เพราะบิสมาร์คเกรงว่า การแสวงหาอาณานิคมของประเทศเยอรมนีอาจจะ เป็นผลกระทบที่ทำให้เกิดความยุ่งยากและเกิดอันตรายแก่ประเทศเยอรมนีได้ ซึ่งเราสามารถวิเคราะห์ความคิดของบิสมาร์คได้จากคำพูดของเขาที่กล่าวแก่ ออยเกน วัลฟ (Eugen Wolf) นักแสวงหาอาณานิคมชาวเยอรมัน ในวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1888 ว่า "แผนที่อัฟริกาของท่านสวยงามมาก แต่แผนที่อัฟริกาของข้าพเจ้าอยู่ที่ยุโรป ที่มีรัสเซียอยู่ทางตะวันออกมีฝรั่งเศสอยู่ทางตะวันตกและมีเยอรมนีอยู่ตรงกลาง นี่แหละ เป็นแผนที่อัฟริกาของข้าพเจ้า"³

สรุปท้ายบท

ความขัดแย้งระหว่างพระเจ้า วิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซียกับพวกผู้แทนฝ่ายเสรีนิยมในรัฐสภา เป็นสาเหตุที่ทำให้พระเจ้า วิลเฮล์มที่ 1 ต้องยอมรับและแต่งตั้งบิสมาร์คให้เข้าดำรงตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีแห่งแคว้นปรัสเซีย เมื่อบิสมาร์คเข้ารับตำแหน่งแล้ว เขาทำการต่อสู้กับพวกผู้แทนฝ่ายเสรีนิยมในสภา เพื่อให้อำนาจการปกครองอยู่ในเมืองของพวกอนุรักษนิยม บิสมาร์คประกาศใช้นโยบายเลือดและเหล็ก ออกกฎหมายต่างๆ ในรูปกฤษฎีกา โดยให้พระมหากษัตริย์รับรองกฎหมายต่างๆ เหล่านี้

ผลงานสำคัญของบิสมาร์คคือ การรวมชาติเยอรมันโดยมีปรัสเซียเป็นผู้นำ เขานำปรัสเซียเข้าสู่สงครามถึงสามครั้ง สงครามครั้งแรก รบกับเดนมาร์ค เพื่อเป็นการทดลองกำลังและความเข้มแข็งของทหารปรัสเซีย หลังจากนั้นเพียงสองปี บิสมาร์คก็ประกาศสงครามกับออสเตรีย เพื่อแย่งชิงความเป็นผู้นำในหมู่ชาติเยอรมันด้วยกัน บิสมาร์คใช้เวลาเพียงเจ็ดสัปดาห์ก็สามารถประกาศศักดิ์ศรีของทหารปรัสเซีย ทำให้ออสเตรียถูกขับออกจากสมาชิกของสหพันธรัฐเยอรมันตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สงครามครั้งสุดท้ายในชีวิตของบิสมาร์คคือ สงครามฝรั่งเศส-ปรัสเซีย ซึ่งบิสมาร์คใช้นโยบายชาตินิยม บลุกาจาให้ชาวเยอรมันทุกรัฐช่วยกันรบกับฝรั่งเศส และเมื่อ

³Gebhardt III: *Ibid.*, p. 293

สามารถชนะฝรั่งเศสแล้ว นครรัฐของชนชาติเยอรมันทั้งหมด (ยกเว้นออสเตรีย) ก็ยอมรวมตัวจัดตั้งเป็นจักรวรรดิเยอรมันครั้งที่สอง ภายใต้การปกครองของพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซีย ซึ่งได้ทำการสถาปนาเป็นจักรพรรดิวิลเฮล์มที่ 1 แห่งจักรวรรดิเยอรมัน ดินแดนของชนชาติเยอรมันจึงแบ่งออกเป็นสองจักรวรรดิหรือสองประเทศ คือจักรวรรดิเยอรมันที่มีปรัสเซียเป็นผู้นำ ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักในนามของประเทศเยอรมนี ในขณะที่จักรวรรดิเยอรมันที่มีออสเตรียเป็นผู้นำเป็นที่รู้จักในนามของประเทศออสเตรีย-ฮังการี

บิสมาร์คทราบดีว่า จักรวรรดิเยอรมันครั้งที่สอง ที่ตนเพิ่งจะรวมไว้สำเร็จนี้ยังไม่มั่นคง แข็งแรงพอ บิสมาร์คจึงเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆ ของเขา โดยการพยายามหลีกเลี่ยงสงคราม เขาเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านการเมืองของประเทศเยอรมนี โดยการพยายามประนีประนอม และเป็นมิตรกับประเทศต่างๆ ด้วยนโยบายทางการทูต แล้วเร่งสร้างประเทศเยอรมนีให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม เพื่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ในระยะแรกๆ บิสมาร์คพยายามหลีกเลี่ยงการแสวงหาอาณานิคม ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เยอรมนีเกิดความขัดแย้งกับประเทศมหาอำนาจอื่นๆ แต่เมื่อเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของเยอรมนีเจริญขึ้นมาก จนบิสมาร์คไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงการแสวงหาอาณานิคมได้อีกแล้ว บิสมาร์คจึงจำใจต้องแสวงหาอาณานิคม โดยใช้นโยบายการพาณิชย์และการทูตทางการเมือง (การทหาร) คอยหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ ซึ่งเขาก็สามารถทำได้สำเร็จด้วยดีตลอดสมัยที่เขาดำรงตำแหน่งผู้นำของประเทศเยอรมนี

คำถามทบทวน

1. สาเหตุอะไร ที่ทำให้พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซีย ทรงแต่งตั้งบิสมาร์คเป็นอัครมหาเสนาบดีแห่งปรัสเซีย
2. นโยบายเลือดและเหล็ก หมายความว่าอย่างไร
3. บิสมาร์คดำเนินการอย่างไรในการรวมจักรวรรดิเยอรมันครั้งที่ 2

4. สาเหตุอะไรที่ทำให้เกิดสงครามระหว่างออสเตรีย-ปรัสเซีย
5. ท้าวมจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศสจึงประกาศสงครามกับบิสมาร์ค
6. เมื่อบิสมาร์ควมดินแดนของชนชาติเยอรมันเข้าด้วยกันได้สำเร็จแล้ว เขา
ดำเนินนโยบายทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างไร
7. ท้าวมบิสมาร์คจึงไม่สนับสนุนการแสวงหาอาณานิคมเขามีความคิดเห็นอย่างไร

Otto Eduard Leopold Fürst von Bismarck-Schönhausen (1815-1898),
Reichskanzler 1871-1890.